

**REVIZIJSKO POROČILO O OHRANJANJU IN ZAŠČITI
BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI NA PODROČJU PREDVIDENIH
REGIJSKIH PARKOV SNEŽNIK IN KOČEVSKO - KOLPA
V OBDOBJU OD LETA 1996 DO KONCA LETA 2005**

*Bedimo
nad potmi
javnega
denarja*

POS LANSTVO

Računsko sodišče pravočasno in objektivno obvešča javnosti o pomembnih odkritjih revizij poslovanja državnih organov in drugih uporabnikov javnih sredstev ter svetuje, kako naj državni organi in drugi porabniki javnih sredstev izboljšajo svoje finančno poslovanje.

**REVIZIJSKO POROČILO O OHRANJANJU IN ZAŠČITI
BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI NA PODROČJU PREDVIDENIH
REGIJSKIH PARKOV SNEŽNIK IN KOČEVSKO - KOLPA
V OBDOBJU OD LETA 1996 DO KONCA LETA 2005**

Številka: 1209-12/2006-22

Ljubljana, 18. decembra 2006

Računsko sodišče je revidiralo *pravilnost in smotrnost poslovanja* Ministrstva za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP), Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP) in Zavoda za gozdove Slovenije (v nadaljevanju: ZGS) *pri ohranjanju in zaščiti biotske raznovrstnosti na področju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa.*

Cilja revizije sta bila izrek mnenja o pravilnosti in smotrnosti poslovanja revidirancev pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti na področju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa v obdobju od leta 1996 do konca leta 2005.

Računsko sodišče je o pravilnosti poslovanja MOP pri ohranjanju in zaščiti biotske raznovrstnosti izreklo *mnenje s pridržkom*, ker:

- ni takoj po uveljavitvi Nacionalnega programa varstva okolja sprejelo strateških dokumentov, kot so Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti, Strategija varovanja narave in Akcijskega načrta ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki so potrebni za izvajanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti,
- ni v rokih, določenih v točki UK-ZA-7.BIO Nacionalnega programa varstva okolja, sprejelo aktov o zavarovanju predvidenih zavarovanih območij in
- ni v roku, določenem v točki 4.2.1 Resolucije o nacionalnem programu varstva okolja, pripravilo strategije upravljanja z volkom in risom ter novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom.

Računsko sodišče je ugotovilo, da revidiranci glede na njihovo vlogo pri ohranjanju in zaščiti biotske raznovrstnosti niso poslovali učinkovito, ker:

- MOP ni pravočasno pripravilo vseh potrebnih strateških dokumentov za ohranitev in zaščito biotske raznovrstnosti, s čimer bi določilo enotne in celovite usmeritve za izvajanje ukrepov preprečevanja nadaljnega zmanjševanja biotske pestrosti,
- MOP ob pripravi Nacionalnega programa varstva okolja in Resolucije Nacionalnega programa varstva okolja ni oblikovalo načrta aktivnosti ustanavljanja predvidenih zavarovanih območij z opredelitvijo nosilcev za njihovo ustanovitev, rokov za izvedbo posamezne aktivnosti ter ni opredelilo načina spremljanja njihovega izvajanja,
- MOP v proces načrtovanja in ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa ni v večji meri vključilo drugih pristojnih ministrstev in ni oblikovalo programov razvoja in prestrukturiranja posameznih območij obeh parkov, s čimer bi povečalo možnost uspešne ustanovitve obeh parkov in vzpostavilo potrebne pogoje za celovito udejanjanje koncepta trajnostnega razvoja,

- MOP ni pravočasno zagotovilo priprave strategij upravljanja z volkom in risom, s čimer bi omogočilo usmerjeno upravljanje z obema populacijama ter omogočilo pregledno spremljanje stanja in sprememb v populacijah,
- MOP ni določilo osebe, odgovorne za koordinacijo posameznih aktivnosti izvajanja ukrepov strategije upravljanja z rjavim medvedom ter za spremljanje izvajanja strategije ni določilo odgovorne osebe, ki bi bila zadolžena tudi za pripravo ocene učinkovitosti izvajanja ukrepov in njihovega medsebojnega delovanja,
- MKGP do leta 2004 ni spremljalo izvajanja strategije upravljanja z rjavim medvedom, pri čemer bi ugotavljalo in ocenjevalo učinkovitost izvajanja posameznega ukrepa,
- MKGP ni zagotovilo stalnega spremljanja izvajanja zaključkov in sklepov komisije za spremljanje stanja podlubnikov, ki se nanašajo na pravočasnost izvrševanja odločb o sanitarni sečnji ter izvajanja izvršb v okviru zagotovljenih denarnih možnosti, ter pripravilo ocene učinkovitosti izvajanja sprejetih ukrepov,
- ZGS ni zagotovil doslednega spremljanja izvršljivosti odločb o sanitarni sečnji iglavcev, prizadetih s podlubniki, ni pravočasno sklepal pogodb z izvajalci poseka, dosledno izvrševal prisilnega poseka v okviru razpoložljivih sredstev za ta namen in ni v večji meri izvajal nadzora pravočasnosti izvrševanja odločb ter njihove sanacije po območnih enotah.

Računsko sodišče meni, da MOP ni zagotovilo uspešne zaščite in ohranjanja biotske raznovrstnosti, ker ni v predvidenem roku pripravilo aktov o zavarovanju predlaganih naravnih parkov in ni v načrtovanem roku ustanovilo predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa. Tako ni vzpostavilo ustreznih pogojev za uresničevanje koncepta trajnostne rabe prostora in sestavin biotske raznovrstnosti na tem območju.

Računsko sodišče je od MOP zahtevalo predložitev odzivnega poročila za pripravo načrta aktivnosti ustanavljanja zavarovanih območij do leta 2008, ki so predvidena v Resoluciji Nacionalnega programa varstva okolja, ki mora vsebovati opredelitev aktivnosti za pripravo strategije upravljanja z volkom in risom, opredelitev aktivnosti za pripravo akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom ter določitev osebe za koordiniranje in spremljanje izvajanja strategije in akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom.

Računsko sodišče je revidirancem priporočilo, naj:

- MOP pred morebitnim ponovnim pričetkom ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa opravi analizo dosedanjega ustanavljanja obeh parkov in ugotovi razloge za njuno neuspešno ustanovitev;
- MOP ob pripravi načrtov ustanavljanja parkov ponovno prouči ustreznost vseh zastavljenih ciljev ustanovitve in določi načine njihovega doseganja;
- MOP ob pripravi načrtov ustanavljanja parkov ponovno preveri ustreznost opredelitve območij, ki so vključena v parka, in ustreznost opredelitve gospodarskih dejavnosti, ki se bodo v parkih izvajale;
- MOP prouči možnost sodelovanja s hrvaškim Narodnim parkom Risnjak pri izvajanju skupnih okoljskih projektov na področju treh parkov in možnost priprave skupnega upravljalvskega načrta;
- MOP ob pripravi strategij upravljanja z volkom in risom ter ob pripravi novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom izdela komunikacijsko strategijo sodelovanja z lokalnim prebivalstvom in pripravi ukrepe za uspešno dolgoročno sobivanje;
- MOP ob pripravi strategij upravljanja z velikimi zvermi na institucionalni ravni okrepi sodelovanje s pristojnimi organi Republike Hrvaške, določi skupna izhodišča upravljanja s populacijami velikih zveri

in se dogovori o stalni izmenjavi podatkov monitoringa populacij medveda, volka in risa ter prouči možnost priprave skupnih strategij upravljanja;

- ZGS izdela sistem kazalnikov za spremljanje učinkovitosti izvajanja ukrepov za obvladovanje podlubnikov, določi njihove ciljne vrednosti in stalno spremlja ter analizira odstopanja od teh vrednosti. Okrepi naj sodelovanje z gozdarsko inšpekcijo pri zagotavljanju pravočasnosti izvrševanja odločb za sanitarno sečnjo, tako, da po vseh območnih enotah poenoti sistem posredovanja podatkov o nepravočasno izvršenih odločbah.

KAZALO

1. PREDSTAVITEV REVIZIJE	10
1.1 PREDMET IN CILJI REVIZIJE.....	10
1.2 PREDSTAVITEV REVIDIRANCEV	12
2. UGOTOVITVE	14
2.1 ALI JE ZA ZAŠČITO IN OHRANITEV BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI VZPOSTAVLJEN USTREZEN INSTITUCIONALNI OKVIR	14
2.1.1 Stanje biotske raznovrstnosti v Sloveniji.....	14
2.1.2 Institucionalna ureditev ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji.....	15
2.1.2.1 Cilji, ukrepi ter potrebni strateški dokumenti za oblikovanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti.....	15
2.1.2.2 Ustreznost institucionalnega okvira na ravni države kot podlaga za učinkovito izvajanje politike zaščite in ohranjanja biotske raznovrstnosti.....	16
2.1.3 Ustanavljanje zavarovanih območij kot ukrep ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti	16
2.1.3.1 Uspešnost MOP pri ustanavljanju zaščitenih območij	17
2.1.3.2 Učinkovitost načrtovanja MOP pri ustanavljanju zaščitenih območij.....	17
2.2 ALI SO BILE AKTIVNOSTI PRI USTANAVLJANJU PREDVIDENIH REGIJSKIH PARKOV SNEŽNIK IN KOČEVSKO – KOLPA IZVEDENE UČINKOVITO IN USPEŠNO.....	20
2.2.1 Ustanavljanje predvidenega Regijskega parka Snežnik	20
2.2.2 Ustanavljanje predvidenega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa.....	22
2.2.3 Rezultati ankete, izvedene med občinami na območju predlaganih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa.....	24
2.2.3.1 Rezultati ankete na območju predvidenega Regijskega parka Snežnik.....	24
2.2.3.2 Rezultati ankete na območju predvidenega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa.....	24
2.2.4 Učinkovitost in uspešnost ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa	25
2.2.5 Ustanovitev Notranjskega regijskega parka v Občini Cerknica	27
2.2.6 Ustanavljanje območij Natura 2000.....	28
2.2.7 Uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja na območju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa	29

2.3	ALI SO SE UKREPI ZA OHRANITEV IN UPRAVLJANJE S POPULACIJAMI VELIKIH ZVERI MEDVEDA, VOLKA IN RISA NA OBMOČJU NAČRTOVANIH REGIJSKIH PARKOV SNEŽNIK IN KOČEVSKO – KOLPA IZVAJALI PRAVILNO, UČINKOVITO IN USPEŠNO	30
2.3.1	Stanje populacij treh velikih zveri v Sloveniji.....	30
2.3.2	Ureditev upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji	30
2.3.2.1	Ureditev upravljanja z rjavim medvedom.....	31
2.3.2.2	Ureditev upravljanja z volkom in risom.....	32
2.3.3	Upravljanje z velikimi zvermi v Sloveniji.....	32
2.3.3.1	Izvajanje strategije upravljanja z rjavim medvedom.....	32
2.3.3.2	Sistem izplačevanja odškodnin v povezavi z ukrepi odvrčanja medveda od naselij	37
2.3.3.3	Zagotavljanje sonaravnega bivanja medveda in človeka	40
2.3.4	Sodelovanje Republike Slovenije in Republike Hrvaške pri upravljanju z velikimi zvermi.....	40
2.4	ALI SO SE UKREPI ZA OBVLADOVANJE PODLUBNIKOV IZVAJALI UČINKOVITO.....	41
2.4.1	Pojav gradacije podlubnikov	41
2.4.1.1	Posebnosti gradacije podlubnikov na Kočevskem in Postojnskem	42
2.4.2	Ukrepi za obvladovanje podlubnikov, ki jih je načrtoval in izvajal ZGS	43
2.4.2.1	Načrtovanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov	43
2.4.2.2	Izvajanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov	44
2.4.2.3	Nadzor izvajanja ukrepov na krajevnih in območnih enotah ZGS.....	48
2.4.3	Nadzor obvladovanja podlubnikov, ki ga izvaja MKGP	49

3. MNENJE **52**

3.1	MNENJE O PRAVILNOSTI POSLOVANJA MINISTRSTVA ZA OKOLJE IN PROSTOR.....	52
3.2	MNENJE O SMOTRNOSTI POSLOVANJA	53
3.2.1	Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za okolje in prostor pri zagotavljanju potrebnih podlag za izvajanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti na ravni države, pri ustanavljanju regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa in pri upravljanju s populacijami velikih zveri	53
3.2.2	Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pri izvajanju strategije upravljanja z rjavim medvedom.....	53
3.2.3	Mnenje o uspešnosti poslovanja Ministrstva za okolje in prostor pri izvajanju politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti, ustanavljanju regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa ter pri upravljanju s populacijami velikih zveri.....	54
3.2.4	Mnenje o uspešnosti poslovanja Zavoda za gozdove Slovenije pri izvajanju projekta Life za ohranitev rjavega medveda.....	54
3.2.5	Mnenje o učinkovitosti poslovanja Zavoda za gozdove Slovenije pri izvajanju ukrepov za obvladovanje podlubnikov.....	54

3.2.6	Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pri nadzoru izvajanja ukrepov za obvladovanje podlubnikov	54
4.	ZAHTEVA ZA PREDLOŽITEV ODZIVNEGA POROČILA	56
5.	PRIPOROČILA	58
5.1	PRIPOROČILA MINISTRSTVU ZA OKOLJE IN PROSTOR	58
5.2	PRIPOROČILA ZAVODU ZA GOZDOVE SLOVENIJE.....	58
6.	PRILOGE	60
	PRILOGA 1 – OPREDELITEV POJMOV »BIOTSKA RAZNOVRSTNOST« IN »TRAJNOSTNI RAZVOJ« V RAZVOJNIH IN STRATEŠKIH OKOLJSKIH DOKUMENTIH.....	60
	PRILOGA 2 - METODOLOGIJA IZVEDBE REVIZIJE PO SEGMENTIH	61
	PRILOGA 3 – PRIMERJAVA VREDNOSTI BIODIVERZITETNEGA INDEKSA V EVROPSKIH DRŽAVAH.....	62
	PRILOGA 4 - SEZNAM V POROČILU UPORABLJENIH KRATIC.....	63

1. PREDSTAVITEV REVIZIJE

Revizija ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti s poudarkom na območjih predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa je bila uvrščena v Program dela za izvrševanje revizijske pristojnosti Računskega sodišča Republike Slovenije v letu 2006. Sklep o izvedbi revizije je bil izdan 12. 4. 2006¹.

Podlago za izvedbo revizije predstavljata ZRacS-1 in Poslovnik Računskega sodišča Republike Slovenije².

Revizijo smo izvedli v sodelovanju z Državnim uradom za revizijo Republike Hrvaške, ki je na obmejnem območju tudi opravila revizijo izvajanja ukrepov za ohranitev in zaščito biotske raznovrstnosti. Na podlagi obeh revizijskih poročil bo pripravljeno skupno poročilo, v katerem bodo predstavljene ugotovitve obeh vrhovnih revizijskih institucij ter priporočila za prihodnje boljše upravljanje z zaščitenimi območji in okrepitev mednarodnega sodelovanja pri ohranjanju biotske raznovrstnosti.

1.1 Predmet in cilji revizije

Predmet revizije je načrtovanje in izvajanje ukrepov za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter ocena, ali so bili na območjih, vključenih v revizijo, vzpostavljeni ustrezni pogoji za njihov trajnostni razvoj. Pri določitvi predmeta revizije smo izhajali iz opredelitve pojma »biotska raznovrstnost«, kot ga določa MKBR³ in opredelitve pojma »trajnostni razvoj«, ki ga določajo SGRS, SRS, NPVO in ReNPVO. Opredelitvi obeh pojmov sta predstavljeni v Prilogi 1.

Pojem biotska raznovrstnost obsega široko področje, zato smo se v dogovoru z Državnim uradom za revizijo Republike Hrvaške osredotočili na posamezne segmente, ki so v obeh državah pomembni in primerljivi.

Obravnavali smo:

- vzpostavitev institucionalnega okvira kot potrebne podlage za izvajanje učinkovitih ukrepov za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- aktivnosti pri ustanavljanju predlaganih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa kot študijska primera, da bi ugotovili, ali so postopki ustanavljanja parkov vodeni učinkovito in vodijo k zagotavljanju potrebnega institucionalnega okvira za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti in njihove trajnostne rabe na teh območjih,

¹ Št. 1209-12/2006-5.

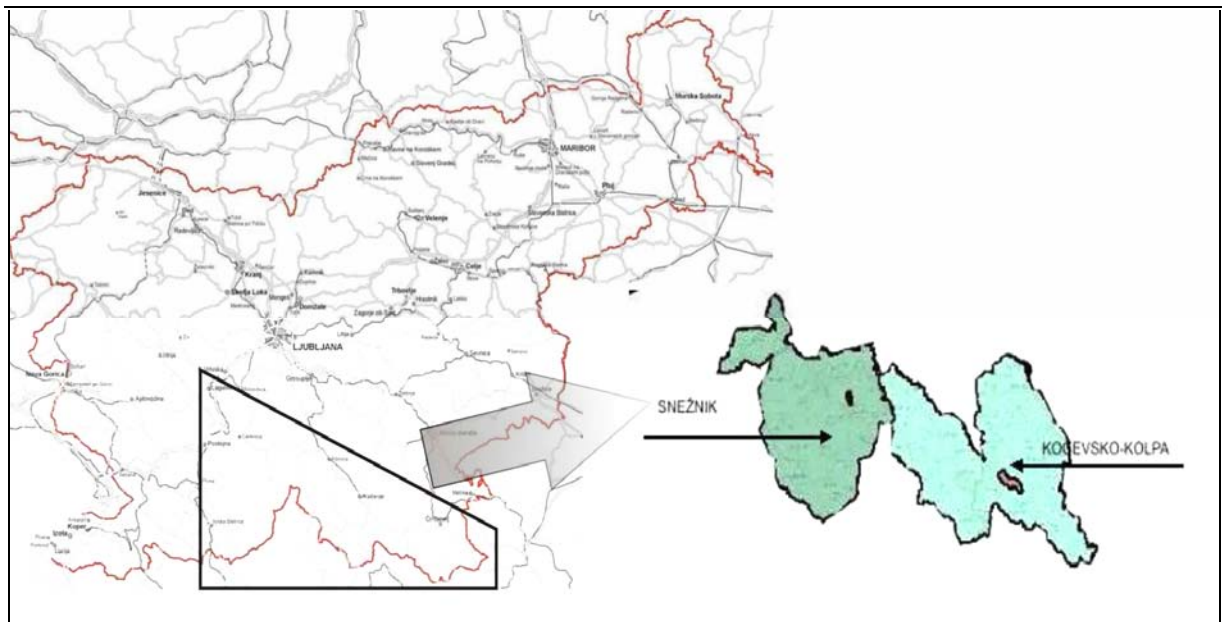
² Uradni list RS, št. 91/01.

³ Seznam kratic je v prilogi 4.

- aktivnosti pri upravljanju s populacijami velikih zveri: medveda, volka in risa na območju predlaganih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa z vidika ohranitve vrst, zagotavljanja primerne številčnosti posamezne populacije in zagotavljanja sonaravnega bivanja zveri in človeka ter
- ukrepe za ohranjanje in zaščito gozdov pred podlubniki na področju GGO Kočevje in Postojna⁴ z vidika zagotavljanja sonaravnega upravljanja z gozdovi in njihove ciljne sestave.

V Republiki Sloveniji smo poudarek v reviziji namenili območju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa (slika 1), v Republiki Hrvaški pa je bila revizija izvedena za območje Narodnega parka Risnjak. Območja, vključena v revizijo, so bila izbrana tako, da so med seboj primerljiva, saj je zanje tako v Sloveniji kot na Hrvaškem značilen predvsem gozdni ekosistem. Gozdovi Snežniško–Javorniškega masiva v povezavi s Kočevskimi gozdovi in gozdovi Gorskega Kotarja, kjer se nahaja Narodni park Risnjak, sestavljajo največji strnjeni redko poseljeni predvsem gozdni kompleks v Srednji Evropi. To je tudi eno redkih območij, kjer so še ohranjene tri velike evropske zveri, in sicer medved, volk in ris.

Slika 1: Prikaz območja, vključenega v revizijo

Vir: Interaktivni naravovarstveni atlas Slovenije, <http://kremen.arso.gov.si/NVatlas/ewmap.asp>.

Revizija je bila izvedena za obdobje od leta 1996 dalje, ko je Republika Slovenija ratificirala MKBR, ko so se pospešeno začele izvajati aktivnosti za ustanavljanje regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa in je

⁴ ZGS opravlja dejavnosti javne gozdarske službe. Javna gozdarska služba obsega spremljanje stanja in razvoja gozdov, varstvo gozdov, usmerjanje gospodarjenja z gozdovi, usmerjanje gradnje in vzdrževanje gozdnih cest, vodenje evidenc in baz podatkov za gozdarstvo, strokovno svetovanje in usposabljanje lastnikov gozdov, gozdno semenarstvo, zagotavljanje sadik gozdnih drevesnih in grmovnih vrst ter prevzemanje del, ki so bila opravljena v gozdu, če so bila sofinancirana iz proračuna Republike Slovenije. Svojo dejavnost izvaja v okviru GGO, za katere zagotavlja tudi podatke o stanju in izvedenih ukrepih v gozdovih. Pri obravnavi problema gradacije podlubnikov smo poudarek namenili GGO Kočevje in Postojna, na območju katerih se nahajata predlagana regijska parka Kočevsko – Kolpa in Snežnik.

bil sprejet Program razvoja gozdov v Sloveniji⁵, do konca leta 2005. Večji poudarek smo namenili obdobju med leti 2000 in 2005, ko bi se morali pričeti izvajati ukrepi zaščite in ohranjanja biotske raznovrstnosti, načrtovani v NPVO in ReNPVO, in uresničevati cilji iz SOBR in SURM. Pri obravnavi problema obvladovanja podlubnikov smo podrobneje proučili obdobje od leta 2003 dalje, ko je zaradi več sušnih let zapored nastopila največja gradacija podlubnikov v zadnjem desetletju.

Cilja revizije sta bila izrek mnenja o pravilnosti in smotrnosti poslovanja revidirancev pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za ohranitev in zaščito biotske raznovrstnosti.

Pri reviziji pravilnosti smo ugotavljali, ali je v Republiki Sloveniji vzpostavljen zahtevan institucionalni okvir za izvajanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti. Sprejetje aktov, s katerimi se zagotovi podlaga za izvajanje politike biotske raznovrstnosti, je bilo določeno s ključnima strateškima dokumentoma varovanja okolja NPVO in ReNPVO. S podpisom MKBR se je Republika Slovenija zavezala biotsko raznovrstnost ščititi in ohranjati. Navedeni dokumenti predstavljajo usmeritve, ki jih je sprejel Državni zbor Republike Slovenije in jih morajo ministrstva upoštevati pri načrtovanju in izvajanju politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti. Vzpostavitev zahtevanega in ustreznega institucionalnega okvira za to področje je pogoj za nadaljnje učinkovito in uspešno izvajanje ukrepov ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti.

Pri reviziji smotrnosti smo skušali odgovoriti na naslednja revizijska vprašanja:

- ali so bile aktivnosti pri ustanavljanju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa, ki zagotavljata potreben institucionalni okvir za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti na teh območjih, izvedene učinkovito in uspešno,
- ali so bili ukrepi za ohranitev in upravljanje s populacijami velikih zveri medveda, volka in risa na območju načrtovanih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa izvedeni pravilno, učinkovito in uspešno ter
- ali so bili ukrepi za obvladovanje podlubnikov izvedeni učinkovito.

Metode, ki smo jih uporabili za pridobivanje revizijskih dokazov, so prikazane v prilogi 2.

1.2 Predstavitev revidirancev

Glede na vlogo in odgovornost za izvedbo posameznih nalog pri opredeljenem predmetu revizije smo revizijo opravili pri:

- Ministrstvu za okolje in prostor⁶ (v nadaljevanju: MOP),
- Zavodu za gozdove Slovenije (v nadaljevanju: ZGS) in
- Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: MKGP).

⁵ Uradni list RS, št. 14/96.

⁶ V obdobju od 30. 11. 2000 do 30. 11. 2004 je v delokrog Ministrstva za okolje in prostor v skladu z Zakonom o delovnem področju ministrstev ter Zakonom o državni upravi sodilo tudi področje energije, po 1. 12. 2004 pa to področje ne sodi več v delokrog tega ministrstva. Glede na to, da je v času priprave poročila ministrstvo obsegalo le področji okolja in prostora, v poročilu uporabljamo kratico MOP tudi za obdobje, ko je bilo v poslovanje ministrstva vključeno področje energije.

V tabeli 1 prikazujemo preveritve, ki smo jih opravili pri posameznem revidirancu, ter njihove odgovorne osebe v obdobju, na katerega se nanaša revizija, in med izvajanjem revizije.

Tabela 1: Revidiranci, opravljene preveritve in odgovorne osebe revidirancev za obdobje izvedbe revizije

Revidiranci	Opravljene preveritve	Odgovorne osebe
Ministrstvo za okolje in prostor	<ul style="list-style-type: none"> • priprava in izvajanje strateških dokumentov s področja ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti • izvajanje parkovne politike⁷ v Republiki Sloveniji s poudarkom na postopkih ustanavljanja regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa • uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja na območjih, vključenih v revizijo • priprava, izvajanje in spremljanje učinkov izvajanja strategij upravljanja z velikimi zvermi ter akcijskih načrtov od leta 2005 dalje • uresničevanje koncepta sonaravnega bivanja ljudi in velikih zveri • izvajanje ukrepov za ohranitev biotske raznovrstnosti in ohranitev velikih zveri 	<ul style="list-style-type: none"> • dr. Pavel Gantar od 1. 1. 1996 do 7. 6. 2000 • dr. Andrej Umek od 8. 6. 2000 do 30. 11. 2000 • mag. Janez Kopač od 1. 12. 2000 do 3. 12. 2004 • dr. Janez Podobnik od 3. 12. 2004 dalje
Zavod za gozdove Slovenije	<ul style="list-style-type: none"> • načrtovanje in izvajanje posameznih akcij iz akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom • načrtovanje in izvajanje ukrepov za zaščito gozdov pred podlubniki • zagotavljanje sonaravnega gospodarjenja z gozdovi na območju, vključenem v revizijo, pri obvladovanju podlubnikov • izdaja in izvrševanje odločb za sanitarno sečnjo drevja, ki so ga prizadeli podlubniki, in subvencioniranje zatiralnih del za omejitev podlubnikov 	<ul style="list-style-type: none"> • mag. Primož Ilešič od 1. 1. 1996 do 19. 3. 1998 • Andrej Kermavnar od 20. 3. 1998 dalje
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano	<ul style="list-style-type: none"> • priprava in nadzor izvajanja strategije in akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom do leta 2005 • izvajanje postopkov odločanja o izplačilih odškodnin za škodo, ki so jo povzročile velike zveri do leta 2005 • načrtovanje in izvajanje postopkov za zaščito gozdov pred podlubniki • zagotavljanje sonaravnega gospodarjenja z gozdovi na revidiranih območjih • nadzor izvajanja ukrepov za omejitev škode, ki jo na revidiranih območjih povzročajo podlubniki 	<ul style="list-style-type: none"> • Jožef Jakob Osterc od 1. 1. 1996 do 26. 2. 1997 • Ciril Smrkolj od 27. 2. 1997 do 30. 11. 2000 • mag. Franci But od 1. 12. 2000 do 3. 12. 2004 • Marija Lukačič od 3. 12. 2004 dalje

⁷ S pojmom »parkovna politika« mislimo na pripravo in sprejem strateških dokumentov glede zavarovanja področij, ki so pomembna za zaščito in ohranitev biotske raznovrstnosti, sprejemanje odločitev o zavarovanju posameznih območij v skladu s smernicami Svetovne zveze za naravo in zaščito naravnih območij (IUCN, Guidelines for Protected Area Management Categories, 1994) ter načrtovanje in izvajanje postopkov ustanavljanja zaščitnih območij v skladu s sprejetimi načrti.

2. UGOTOVITVE

2.1 Ali je za zaščito in ohranitev biotske raznovrstnosti vzpostavljen ustrezen institucionalni okvir

2.1.1 Stanje biotske raznovrstnosti v Sloveniji

Najpogosteje uporabljana in splošno najuporabnejša mera biotske raznovrstnosti je vrstna pestrost, ki pomeni, da je mogoče posamezno vrsto praviloma enostavno ločiti od drugih vrst. Za spremljanje stanja vrstne pestrosti je uveljavljen biodiverzitetni indeks (v nadaljevanju: NBI), ki omogoča primerljivost ohranjenosti biotske raznovrstnosti med državami. NBI je za posamezno državo določen na podlagi deleža dejansko prisotnih živalskih in rastlinskih vrst ter vrst gliv v primerjavi s pričakovanimi. Pomemben pokazatelj biotske raznovrstnosti je tudi stanje ogroženosti vrst, pri čemer se v skladu s priporočili IUCN ugotavlja domnevno izumrle, prizadete in ranljive vrste za posamezen takson⁸ v primerjavi z vrstami, ki se v državi dejansko pojavljajo. Primerjave med državami so možne tudi na podlagi habitatnih⁹ tipov.

Na podlagi ugotovitev iz Poročila o stanju okolja v Sloveniji v letu 2002¹⁰ je po primerjavi indeksa NBI med evropskimi državami Republika Slovenija ena izmed bogatejših držav, saj se uvršča na četrto mesto (indeksi NBI za evropske države so prikazani v prilogi 3). Delež regionalno (evropsko) ogroženih vrst, ki imajo v Sloveniji sorazmerno pomemben delež biogeografske populacije, je približno enak kot v sosednjih državah, kar pa ob bistveno manjši površini Slovenije kaže na njeno veliko pomembnost za ohranjanje evropsko ogroženih vrst. Habitatnih tipov v Sloveniji je nekaj sto, v Evropi pa nekaj tisoč. V Sloveniji so najbolj ogroženi poplavni gozdovi, strnjeni bukovo-jelovi gozdovi ter vlažna in suha travišča.

Dobra ohranjenost biotske raznovrstnosti v Sloveniji predstavlja njeno primerjalno prednost v primerjavi z drugimi državami, zato je pomembno, da z izvajanjem ustreznih ukrepov zagotovi tudi njeno dolgoročno ohranitev.

⁸ Skupine rastlin oziroma živali.

⁹ Habitat pomeni kraj ali vrsto kraja, kjer se organizem ali populacija naravno pojavlja.

¹⁰ Poročilo o stanju okolja je sprejela vlada 20. 2. 2003.

2.1.2 Institucionalna ureditev ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji

2.1.2.1 Cilji, ukrepi ter potrebni strateški dokumenti za oblikovanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti

Z ratifikacijo MKBR v letu 1996 se je Slovenija zavezala, da bo spoštovala cilje, ki jih ta določa, kar pomeni, da bo skrbela za:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- trajnostno rabo sestavnih delov biotske raznovrstnosti in
- pravično delitev koristi od uporabe genetskih virov skupaj z ustreznim dostopom do njih in primernim prenosom ustreznih tehnologij ob upoštevanju vseh pravic do teh virov in tehnologij ter s primernim financiranjem.

Z MKBR se je zavezala tudi, da bo za ohranjanje in trajnostno rabo sestavin biotske raznovrstnosti razvijala državne strategije, načrte in programe oziroma prilagajala že obstoječe. Da bo zagotovila ohranitev »*in situ*«, bo med drugim ustanovila sistem zaščitenih območij¹¹ oziroma območij, kjer je treba sprejeti posebne ukrepe za ohranitev biotske raznovrstnosti, pripravljala smernice za izbor, ustanovitev in upravljanje zaščitenih območij, urejala ali upravljala biološke vire, pomembne za ohranitev biološke raznovrstnosti, ter spodbujala zavarovanje ekosistemov, naravnih habitatov in vzdrževanje populacij, ki so sposobne nadaljevati vrste v naravnem okolju.

Z NPVO sta bila za zagotovitev ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti določena naslednja posebna cilja:

- preprečiti nadaljnje zmanjševanje biotske raznovrstnosti na ravni ekosistemov, vrst in genomov ter
- preprečiti nadaljnje ogrožanje naravnega ravnovesja zaradi neustreznega izkoriščanja rastlinskih in živalskih vrst.

Da bi bilo mogoče uresničiti oba navedena cilja, je bila v NPVO predvidena izdelava SOBR, hkrati z njo pa bi morala biti sprejeta tudi SVN ter ANOBR. NPVO, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS oktobra 1999, je določal, da je rok za pripravo vseh treh strateških dokumentov leto 1998¹².

SOBR je bila sprejeta ob koncu leta 2001. Cilji strategije so bili določeni za obdobje desetih let, doseženi pa naj bi bili s sprejetjem in izvajanjem ANOBR ter sektorskih in regionalnih razvojnih politik. ANOBR kot temeljni operativni dokument za izvajanje strategije, kakor tudi NPVN, katerega sprejem je bil določen v NPVO, sta bila pripravljena in sprejeta šele v začetku leta 2006 in vključena v ReNPVO.

¹¹ Zaščiteno območje pomeni geografsko določeno območje, ki je določeno ali urejeno in upravljano v posebne ohranitvene namene.

¹² Zaradi dolgotrajnega postopka sprejemanja NPVO roki za sprejem posameznih dokumentov niso bili posodobljeni in so zato v nekaterih primerih določeni pred sprejetjem NPVO.

2.1.2.2 Ustreznost institucionalnega okvira na ravni države kot podlaga za učinkovito izvajanje politike zaščite in ohranjanja biotske raznovrstnosti

MOP je v letu 2001 pripravilo Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji in v letu 2002 sprejelo SOBR. Tako je delno uresničilo zastavljene cilje iz NPVO, čeprav SOBR ni bila sprejeta v predvidenem roku. SVN in ANOBR sta bila sprejeta v začetku leta 2006, zaradi česar v obdobju, za katerega smo izvedli revizijo, ni bila oblikovana celovita politika z opredelitvijo vseh potrebnih ukrepov, ki bi omogočili učinkovito zaščito in ohranitev biotske raznovrstnosti. Sprejetje SVN v predvidenem roku bi bilo potrebno predvsem z vidika določitve ciljev, ki jih mora država zasledovati na področju varstva narave, sprejetje ANOBR pa za določitev ukrepov, aktivnosti, nalog in njihovih nosilcev za doseg ciljev iz SOBR.

2.1.3 Ustanavljanje zavarovanih območij kot ukrep ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti

Kot enega najpomembnejših ukrepov ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti »in situ« SOBR opredeljuje ustanavljanje zaščitenih območij. Ustanavljanje sistemov zaščitenih območij kot mehanizma za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti opredeljuje tudi MKBR. Ustanovitev in upravljanje z zavarovanimi območji¹³ podrobneje ureja ZON. Širša zavarovana območja, kamor se uvrščajo naravni parki, so območja narave, kjer je velika abiotska, biotska in krajinska raznovrstnost ter velika gostota in raznovrstnost naravnih vrednot, ki so lahko kompleksno in funkcionalno med seboj povezane. Pri ustanavljanju širših zavarovanih območij je potrebno upoštevati in omogočati tudi razvojne možnosti prebivalstva ter duhovno sprostitev in bogatitev človeka. Pravila ravnanja v naravnem parku se določijo z aktom o zavarovanju oziroma z zakonom¹⁴.

NPVO je za preprečevanje nadaljnjega zmanjševanja biotske raznovrstnosti predvidel postopno povečevanje različnih kategorij zavarovanih območij na predvidoma 30 odstotkov vsega ozemlja Slovenije. Do leta 2002 je bila zato v okviru ukrepa UK-ZA-7-BIO načrtovana priprava in izdaja aktov o razglasitvi naravnih parkov in drugih zavarovanih območij¹⁵. Pred izdelavo NPVO so bili izdelani naslednji strokovni dokumenti:

- Ustanavljanje in upravljanje naravnih parkov v Sloveniji¹⁶, ki prikazuje mednarodna izhodišča ustanavljanja zavarovanih območij, potrebne aktivnosti za ustanovitev zaščitenih območij, način upravljanja z zaščitenimi območji, pomen parkov za lokalno prebivalstvo, lastništvo v naravnih parkih

¹³ ZON v 53. členu določa ožja zavarovana območja, kot so naravni spomenik, strogi naravni rezervat in naravni rezervat ter širša zavarovana območja, kot so narodni, regijski in krajinski park. Za upravljanje narodnega in regijskega parka so potrebni načrti upravljanja.

¹⁴ V primeru narodnega parka.

¹⁵ NPVO je v ukrepih načrtoval predvsem ustanovitev petnajstih naravnih parkov: Kočevski, Notranjsko–Snežniški, Pohorski, Kozjanski, Kraški, Kamniško–Savinjski, Mura, Soča, Kolpa, Drava, Dragonja, Ljubljansko barje, Trnovski gozd, Goričko in Krakovski gozd.

¹⁶ Dokument je sprejela vlada na 28. seji dne 14. 2. 1995.

ter način njihovega financiranja. Predstavljeni so bili načrtovani naravni parki v Sloveniji¹⁷ z opisom območij posameznega regijskega parka ter prikazano stanje na projektih v letu 1995.

- Informacija o projektih za ustanovitev naravnih parkov v Republiki Sloveniji¹⁸, v kateri so prikazani razlogi, zakaj so naravni parki v Sloveniji potrebni, ter stanje na projektih ustanavljanja posameznih naravnih parkov¹⁹. Stanje na projektih v letu 1998 je prikazano z vidika obsega priprave naravovarstvenih in drugih strokovnih podlag, ekonomskega vrednotenja, usklajenosti z drugimi resorji in občinami, opredelitvijo potrebnih aktivnosti za ustanovitev posameznega parka, možnih problemov, ki se lahko pojavijo med ustanavljanjem posameznega parka, ter stanje priprave akta o zavarovanju.
- Izhodišča za izvedbo projekta ustanovitve naravnega parka, ki za posamezno zavarovano območje opredeljuje pripravo predloga za zavarovanje na planski ravni z vidika utemeljitve zavarovanega območja in opredelitve ciljev zavarovanja ter pripravo strokovnih podlag za sprejem akta o zavarovanju.

2.1.3.1 Uspešnost MOP pri ustanavljanju zaščitene območij

V roku, določenem v NPVO, ni bil ustanovljen noben od predvidenih 15 parkov. Od parkov, predvidenih za ustanovitev, v dokumentu Ustanavljanje in upravljanje naravnih parkov v Sloveniji ter v Informaciji o projektih za ustanovitev naravnih parkov v Sloveniji, je bil v letu 2003 razglašen le Krajski park Goričko²⁰. Leta 2001 je bil ustanovljen še Krajski park Sečoveljske soline²¹, leta 2004 pa tudi Krajski park Strunjan²². Ustanovitev navedenih krajskih parkov ni bila načrtovana v strateških dokumentih ustanavljanja naravnih parkov. Trenutno sta v postopku ustanavljanja Kamniško–Savinjski regijski park in Krajski park Ljubljansko barje, na drugih projektih pa ne potekajo aktivnosti.

MOP pri ustanavljanju predvidenih zaščitene območij ni uresničilo cilja iz NPVO in v načrtovanem roku z eno od kategorij zavarovanja ni zaščitilo predvidenih območij. Tako je na ravni države sedem širših zavarovanih območij (ustanovljenih parkov), na lokalni ravni pa 35. Območja, zavarovana z eno od stopenj varovanja narave, obsegajo tako približno 11,5 odstotka ozemlja Slovenije in ne 30 odstotkov, kot je bilo načrtovano v NPVO.

2.1.3.2 Učinkovitost načrtovanja MOP pri ustanavljanju zaščitene območij

2.1.3.2.a V NPVO je bil zastavljeni cilj v dobrih dveh letih ustanoviti 15 novih zavarovanih območij. V dokumentu Ustanavljanje in upravljanje naravnih parkov v Sloveniji ter v Informaciji o projektih za

¹⁷ Regijski parki Kočevsko – Kolpa, Pohorje, Notranjski regijski park, Kraški regijski park s Škocjanskimi jamami in Karavanško–Kamniško–Savinjski regijski park ter Krajski parki Mura, Kolpa, Ljubljansko barje, Trnovski gozd in Kozjanski krajski park.

¹⁸ Poročevalec državnega zbora, št. 6/99.

¹⁹ Regijski parki Snežnik, Kočevsko – Kolpa, Pohorje, Trnovski gozd in Kamniško–Savinjski regijski park ter Krajski parki Goričko, Ljubljansko barje, Mura, Dragonja, Kolpa in Soča.

²⁰ Krajski park Goričko je bil razglašen z Uredbo o Krajskem parku Goričko, Uradni list RS, št. 101/03, z delovanjem pa je pričel v letu 2004, ko je bil za upravljavca parka ustanovljen javni zavod Krajski park Goričko.

²¹ Uredba o Krajskem parku Sečoveljske soline, Uradni list RS, št. 29/01.

²² Uredba o Krajskem parku Strunjan, Uradni list RS, št. 107/04.

ustanovitev naravnih parkov v Sloveniji je analiza trenutnega stanja pri ustanavljanju posameznega parka. Za posamezni projekt je bilo ugotovljeno:

- ali so pripravljene naravovarstvene strokovne podlage,
- ali je bila opravljena conacija,
- ali je bilo opravljeno ekonomsko vrednotenje,
- kakšna je usklajenost z drugimi ministrstvi,
- kakšno je stanje pri usklajevanju projektov z lokalnimi skupnostmi,
- ali je pripravljen načrt upravljanja,
- kakšne so potrebne aktivnosti za dokončanje projekta ter
- v kateri fazi je priprava akta o zavarovanju.

Ocenjeno je bilo, da je povprečen čas za začetek polnega delovanja parka 3 do 5 let, ter da je ocena potrebnih letnih sredstev za delovanje posameznega javnega zavoda, kot upravljavca parka, ter za posamezne varstvene in upravljalvske akcije med 11 in 15 milijonov tolarjev letno.

V obdobju od leta 1981 do leta 1996 na državni ravni ni bilo ustanovljeno nobeno zavarovano območje, zato v času načrtovanja parkovne politike še ni bila oblikovana metodologija in niso bili izdelani postopki ustanavljanja naravnih parkov. Postopke ustanavljanja je urejal takrat veljavni Zakon o naravni in kulturni dediščini²³ (v nadaljevanju: ZNKD), kljub temu pa dokument Ustanavljanje in upravljanje naravnih parkov v Sloveniji temelji na celovitem pristopu k ohranjanju biotske raznovrstnosti.

Po letu 1998 so se s podpisi sporazumov z občinami začeli postopki ustanavljanja naslednjih štirih naravnih parkov:

- Krajinskega parka Ljubljansko barje v letu 1998, katerega nosilec je bila Mestna občina Ljubljana,
- Regijskega parka Kočevsko – Kolpa v letu 2000, katerega nosilec je bilo MOP,
- Regijskega parka Pohorje v letu 2000, katerega nosilec je bilo MOP in
- Kraškega regijskega parka v letu 2000, pri čemer je bil nosilec pilotnega projekta takratno Ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj, po zaključku pilotnega projekta pa MOP.

S sporazumi so bile določene obveznosti podpisnikov, opredeljen način dela in določena faza, do katere je bilo potrebno projekt izvesti (npr. priprava strokovnih podlag, akta o ustanovitvi, določitev programskega in projektnega sveta). Za spremljanje vsakega projekta je bil določen programski svet, v katerega so bili vključeni župani občin z območja naravnega parka, za pripravo vseh potrebnih gradiv pa projektni svet.

Pojasnilo MOP

Ob koncu leta 2002 so bile aktivnosti na vseh navedenih projektih začasno ustavljene zaradi izvedbe nalog za pripravo območij Natura 2000 kot obveza Slovenije pred vstopom v Evropsko unijo maja 2004. Območje Natura 2000 je bilo v celoti medresorsko usklajeno.

Da bi MOP lahko uresničilo zastavljene cilje pri ustanavljanju zavarovanih območij iz NPVO v načrtovanih rokih, bi moralo, ker ni izhajalo iz predhodnih izkušenj, ker ni bila izdelana metodologija postopkov ustanavljanja zavarovanih območij in ker se je na tem področju uveljavljala nova zakonodaja, na podlagi opravljene analize trenutnega stanja na posameznem projektu in identificiranih problemov pri usklajevanju projektov z lokalnimi skupnostmi in drugimi ministrstvi ter ob upoštevanju oblikovanih

²³ Uradni list SRS, št. 1/81, 42/86, 8/90 in Uradni list RS, št. 26/92.

izhodišč za izvedbo projekta naravnega parka ob pripravi NPVO izdelati celovit načrt ustanavljanja vseh predvidenih naravnih parkov. Za vsak projekt bi bilo treba poleg opredelitve potrebnih aktivnosti ustanavljanja opredeliti tudi posamezne naloge in opravila, nosilce teh nalog ter roke za uresničitev načrtovanih aktivnosti. Ugotoviti bi bilo treba tudi stroške, povezane z ustanavljanjem, glede na to, da so lahko nosilci posameznih nalog tudi zunanji izvajalci. Na podlagi tako pripravljenega načrta ustanavljanja bi bilo mogoče ugotoviti, ali je ob dani kadrovski zasedbi MOP, zapletenosti postopkov ustanavljanja ter predvidenih problemih pri komuniciranju z lokalnimi skupnostmi sploh mogoče uresničiti cilj iz NPVO. Tako bi bilo mogoče določiti prioritete ustanavljanja posameznih zavarovanih območij. Na podlagi takega načrta bi MOP lahko stalno spremljalo potek posameznih postopkov ustanavljanja ter bi oblikovalo učinkovite upravljalne ukrepe, kadar aktivnosti niso potekale v skladu z načrtovanimi.

2.1.3.2.b Kljub razglasitvi območij Natura 2000 je bilo v ReNPVO ponovno predvideno ustanavljanje zavarovanih območij, pomembnih za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti. Prednostno so ta območja predvidena na Kočevskem, ob Kolpi, na Notranjskem, na Krasu, na Ljubljanskem barju in na Pohorju. Predvideni delež novih zavarovanih območij glede na celotno območje Slovenije je v ReNPVO precej manjši, kot je bil načrtovan v NPVO. Do leta 2008 naj bi se delež zavarovanih območij povečal za 5 odstotkov ozemlja Slovenije, do leta 2014 pa še za nadaljnjih 5 odstotkov tako, da bi bilo skupaj novozavarovanih območij 10 odstotkov vsega ozemlja. Do leta 2014 naj bi z različnimi kategorijami zavarovanja zavarovali 21,5 odstotka ozemlja Slovenije.

Ob pripravi ReNPVO je MOP v februarju 2005 izdelalo dokument Parkovna politika v Sloveniji. Prikazano je trenutno stanje na posameznem projektu ustanavljanja zavarovanega območja²⁴, opisan način sodelovanja z občinami, podan je pregled sprejetih strokovnih podlag za ustanovitev ter opredeljeni posamezni problemi, ki bi lahko pomenili ovire pri nadaljnjem ustanavljanju naravnega parka. Prikazane so tudi naravovarstvene prioritete ustanovitve posameznega zavarovanega območja.

V letu 2006 so se pričele aktivnosti na projektu Kamniško–Savinjski regijski park ter na projektu Krajinski park Ljubljansko barje. Junija 2006 je bil pripravljen program aktivnosti za ustanovitev Krajinskega parka Ljubljansko barje.

MOP, podobno kot ob sprejemu NPVO, tudi ob sprejemu ReNPVO ni pripravilo podrobnejšega načrta ustanavljanja zavarovanih območij do leta 2008 ter do leta 2014, kot podlago za doseg cilja iz ReNPVO. Ni predvideno, katere naravne parke je treba ustanoviti v posameznem ciljnem obdobju, niso bile opredeljene aktivnosti, ki jih je treba opraviti v določenih časovnih okvirih za doseg zastavljenih ciljev, in niso določeni nosilci posameznih nalog.

²⁴ V dokumentu Parkovna politika Slovenije je predvidena ustanovitev devetih naravnih parkov, in sicer regijskih parkov Snežnik, Kočevsko – Kolpa, Pohorje, Mura, Kamniško–Savinjskega ter Kraškega regijskega parka ter krajinskih parkov Ljubljansko barje, Dragonja in Kolpa.

2.2 Ali so bile aktivnosti pri ustanavljanju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa izvedene učinkovito in uspešno

Da bi ugotovili razloge za neuspešnost MOP pri izvajanju parkovne politike, smo podrobneje proučili aktivnosti ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa. Na podlagi ankete, ki smo jo opravili med župani občin na ozemlju predvidenih regijskih parkov, smo ugotovili, kakšno je stališče lokalnih skupnosti do aktivnosti MOP za ustanovitev parkov ter kakšno je njihovo mnenje o nadaljnjem ustanavljanju parkov na tem območju. Kot primer možne ustanovitve naravnega parka predstavljamo ustanovitev Notranjskega regijskega parka, ki ga je ustanovila Občina Cerknica na delu območja predvidenega Regijskega parka Snežnik, s ciljem zavarovati Cerkniško jezero in njegovo okolico. Notranjski regijski park je upošteval nekaj pomembnih okoljskih projektov, ki so bili sofinancirani z evropskimi sredstvi.

2.2.1 Ustanavljanje predvidenega Regijskega parka Snežnik

Predlogi za zavarovanje kraških parkov, kamor sodi tudi predvideni Regijski park Snežnik, segajo v 60. leta prejšnjega stoletja. Regijski park Snežnik naj bi vključeval ozemlje občin Bloke, Cerknica, Ilirska Bistrica, Logatec, Loška Dolina, Loški Potok, Pivka in Postojna.

Strokovne podlage za ustanovitev Regijskega parka Snežnik so nastajale v okviru mednarodnih projektov LIFE in MATRA²⁵, ki so jih pridobile lokalne nevladne organizacije s področja parka. MOP je postalo nosilec projekta ob zastoju izvajanja projekta MATRA. Cilji ustanovitve parka so bili določeni v okviru izvedbe projekta za pripravo izhodišč za načrt upravljanja parka z vidika varstva narave pa tudi za doseganje gospodarskega in družbenega razvoja. Zagotovljeno naj bi bilo ohranjanje kraškega sistema reke Ljubljanice, ohranjanje habitatov, zlasti močvirnih travnišč in suhih kraških travnišč ter barij, in ohranjanje življenjskih prostorov zavarovanih vrst velikih sesalcev in ptičev. Z ustanovitvijo parka bi bile zagotovljene tudi možnosti za življenje in delo lokalnemu prebivalstvu, trajnostni razvoj območja, krepitev regionalne razvojne strukture ter povezovanje med občinami.

V tabeli 2 prikazujemo pomembnejše aktivnosti za ustanovitev Regijskega parka Snežnik.

²⁵ Projekti nizozemske vlade kot pomoč pri izvajanju okoljsko in razvojno pomembnih projektov.

Tabela 2: Aktivnosti ustanavljanja Regijskega parka Snežnik

Datum	Nosilec	Opis izvedenih aktivnosti
1967	Rok Golob	Objavljen članek v glasilu Varstvo narave, ki omenja Vzhodni kraški park.
1986		Izdelan predlog za izdajo Zakona o Notranjskem kraškem parku, ki ni bil obravnavan zaradi neusklajenosti interesov lokalnih prebivalcev.
1993	Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine	Izpopolnitev inventarizacije, razširitev zavarovanega območja na Pivški rokav, gozdove Javornikov in Snežnika ter vključitev Slivnice in dela Loškega polja.
1997	Uprava RS za varstvo narave	Razširitev predvidenega parka na del Blok in vključitev celotnega Loškega polja in Babnega polja; sprememba imena v Snežniško – Notranjski regijski park.
1998	Uprava RS za varstvo narave	Razširitev parka na celotno ozemlje Bloške planote in povezava s Kočevskim parkom. Preimenovanje v Regijski park Snežnik.
1998, 1999	ARSO	Izvajanje projekta MATRA, priprava izhodišč za načrt upravljanja.
Poletje 2000 – marec 2002	Uprava RS za varstvo narave, ARSO	Komunikacija z lokalnim prebivalstvom in lokalnimi skupnostmi.
Jesen 2000 – pomlad 2001	ARSO	Priprava strokovnih podlag za akt o zavarovanju Regijskega parka Snežnik.
Pomlad/ poletje 2001	MOP, ARSO	Priprava osnutka uredbe o Regijskem parku Snežnik.
Jesen/zima 2001/2002	MOP, ARSO	Začetek razprav o izhodiščih za varovanje parka s predstavniki lokalnih skupnosti (župani in občinskimi sveti).
April 2002	MOP	Postopek medresorskega usklajevanja akta o zavarovanju.
Januar 2003	MOP	Ustavitev aktivnosti na projektu ustanavljanja regijskega parka zaradi preusmeritve aktivnosti v ustanavljanje območij Natura 2000.

Vir: Poročilo in dokumentacija MOP o ustanavljanju Regijskega parka Snežnik.

Za ustanovitev parka so bile izdelane vse potrebne strokovne naravovarstvene podlage, kot so naravovarstvene smernice, izhodišča načrta upravljanja z izvedeno inventarizacijo, opredeljenimi ukrepi varstva narave ter predlogom oblikovanja con in usmeritev delovanja parka. Pripravljen je bil tudi predlog uredbe o razglasitvi zavarovanega območja.

V izvajanje projekta je bila vseskozi vključena strokovna javnost prek izvedbe raznih delavnic in z obravnavo strokovnih gradiv, ki so bila podlaga za pripravo uredbe o zavarovanem območju, na programskem odboru. ARSO je ob podpori zunanjega izvajalca od poletja 2000 dalje vodila intenzivne komunikacijske aktivnosti z lokalnim prebivalstvom. Izdanih je bilo 23 številčk brezplačnega biltena za vsa gospodinjstva v predvidenem

parku, deloval je informacijski telefon, oblikovana je bila spletna stran z informacijami o ustanavljanju parka, v lokalnih medijih pa so bili objavljeni prispevki o dogodkih v parku. Oblikovana je bila posebna spletna stran za promocijo turizma in ekoloških kmetij na območju predvidenega parka. Na podlagi izkušenj pri ustanavljanju predvidenega Regijskega parka Snežnik in izvajanju komunikacijske strategije z lokalnimi skupnostmi in lokalnim prebivalstvom so nosilci projekta pripravili tudi članka Komunikacija kot ključna sestavina ustanavljanja zavarovanega območja: primer Regijski park Snežnik (Piran, 2002) in Regijski park Snežnik – kaj o ustanovitvi pravijo domačini (Kras, 2002).

2.2.2 Ustanavljanje predvidenega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa

Ideje o ustanovitvi naravnega parka na Kočevskem segajo v leto 1990, ko je bila imenovana komisija za ustanovitev krajinskega parka. V regijski park je bila predvidena vključitev občin Črnomelj, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški potok, Osilnica, Ribnica, Semič, Sodražica in Žužemberk.

Cilji ustanovitve parka so bili omogočiti izvajanje ekološko usmerjenih razvojnih načrtov področja, pridobivanje stimulacij za kmetijstvo, gospodarstvo in infrastrukturo za zavarovana območja, podpreti oživljanje zapuščenih vasi in kulturne krajine, poudarjati posebnosti in prepoznavnost območja, ohraniti kvaliteto bivanja v čistem okolju, trajno zavarovati naravo ter pridobiti različne domače in tuje projekte z ekološko vsebino.

Potek aktivnosti ustanavljanja parka do leta 2002 je prikazan v tabeli 3.

Tabela 3: Aktivnosti ustanavljanja Regijskega parka Kočevsko – Kolpa

Datum	Nosilec	Opis aktivnosti
Oktober 1990	Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: vlada)	Imenovanje komisije za ustanovitev Krajinskega parka Kočevsko – Kolpa.
November 1990	Gozdno gospodarstvo Kočevje	Prevzem strokovnih nalog ustanovitve krajinskega parka.
April 1992	Ministrstvo za kmetijstvo, Gozdno gospodarstvo Kočevje	Sklenjena pogodba med Ministrstvom za kmetijstvo in Gozdnim gospodarstvom Kočevje za pripravo strokovnih podlag za park, izdelana celostna podoba parka, izdelane posamične sektorske študije parka.
Marec 1993		Ustanovljen iniciativni odbor Kočevskega naravnega parka.
Maj 1993	Občina Kočevje	Imenovan odbor Kočevskega naravnega parka.
Februar 1996	MOP	Izdelan celovit prostorski načrt za regijski park, ki je bil obravnavan na projektnem svetu in kasneje še na občinskih svetih. Ocenjeno je bilo, da gradivo ne zadošča za pripravo akta o zavarovanju.
1996	MOP	Na podlagi sklepov programskega sveta je bilo potrebno kot dodatno strokovno podlago izdelati Ekonomsko analizo območja bodočega parka. Izvajalca izberejo župani.
Marec 1999	MOP	Regijski park Kočevsko – Kolpa je uvrščen v državni prostorski načrt.
Junij 1999	MOP	Pripravljen projekt ustanovitve – inventarizacija in vrednotenje prostora, določitev ciljev parka in ukrepov za doseg ciljev.
Junij 1999	MOP	Sestanek ministra in županov občin na območju parka – soglasna podpora za pripravo strokovnih podlag za ustanovitev Regijskega parka Kočevsko – Kolpa.
September 1999	MOP, ZGS	Dogovor o sodelovanju pri ustanovitvi regijskega parka.
December 1999	MOP, občine	Sklep o ustanovitvi Programskega sveta (minister za okolje in župani občin) ter Projektnega sveta (lokalni strokovnjaki).
April 2000	MOP, občine	Podpisan sporazum med občinami in MOP o pripravi strokovnih podlag za Regijski park Kočevsko – Kolpa.
September 2001	ZGS	Izdelan končni elaborat za ustanovitev regijskega parka. Izhodišča: inventarizacija, vrednotenje območja, cilji, ukrepi za doseg ciljev in conacija parka.
November 2001	Občine	Pet občin je podalo pripombe na Izhodišča, ki jih je MOP obravnavalo in vključilo v Izhodišča.
November 2002	MOP	Projekt je ustavljen zaradi ustanavljanja območij Natura 2000.

Vir: Poročilo in dokumentacija MOP o ustanavljanju Regijskega parka Kočevsko – Kolpa.

Podpisani sporazum med MOP in občinami na območju parka je obsegal pripravo strokovnih podlag za ustanovitev parka in strokovnih izhodišč za zavarovanje. Projektni svet je bil sestavljen iz predstavnikov MOP, ZGS, Zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine Novo mesto, Ljubljanskega regionalnega zavoda za varovanje naravne in kulturne dediščine, Ljubljana, Uprave Republike Slovenije za kulturno dediščino, predstavnikov občin, lokalnega prebivalstva in Urbanističnega inštituta Republike Slovenije. Celotno strokovno gradivo je nastalo v okviru projektnega sveta ob sodelovanju občin, vsaka faza strokovnega dela pa je bila predstavljena tudi programskemu svetu (županom občin). Za upravljanje regijskega parka je bila predvidena ustanovitev javnega zavoda.

Strokovna javnost je bila vključena v delavnice, na katerih je bilo obravnavano strokovno gradivo. Informiranje javnosti o dogodkih je potekalo prek lokalnih medijev.

Aktivnosti na projektu so se prenehale izvajati novembra 2002, ko so občine na ozemlju načrtovanega regijskega parka podale pripombe na končni elaborat ustanovitve parka. MOP pripomb ni uspelo uskladiti z občinami na območju katerih je bila predvidena ustanovitev regijskega parka.

2.2.3 Rezultati ankete, izvedene med občinami na območju predlaganih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa

Vsem občinam na območju regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa smo posredovali anketo, da bi ugotovili, kakšne so njihove izkušnje z ustanavljanjem parka ter kakšno je njihovo mnenje o morebitni prihodnji ustanovitvi parka. Odgovore na vprašalnik so posredovale vse občine z območja predvidenih parkov, razen občin Postojna in Kočevje.

2.2.3.1 Rezultati ankete na območju predvidenega Regijskega parka Snežnik

Mnenja občin o ustanovitvi Regijskega parka Snežnik niso enotna. Polovica občin meni, da postopek ustanavljanja ni bil ustrezno voden, saj je MOP že pred začetkom postopka ustanovitve načrtovalo in pripravilo strokovne podlage, ki lokalnemu prebivalstvu niso bile predstavljene pravočasno, zaradi česar z njimi o ustanovitvi parka ni bilo mogoče doseči soglasja. Izpostavile so, da bi morale MOP lokalnemu prebivalstvu bolj natančno pokazati, kakšne možnosti prinaša ustanovitev parka in kaj lahko od ustanovitve parka pričakujejo. Polovica občin je opozorila na nedorečenost določitve meja parka.

Večina občin s področja predvidenega Regijskega parka Snežnik meni, da prihodnja ustanovitev parka na njihovem območju lahko pomeni razvojno priložnost in možnost za bolj usklajen razvoj območja. Nekatere občine poudarjajo, da bi bilo že v postopku ustanavljanja parka potrebno opredeliti natančne cilje ustanovitve in jih v procesu ustanavljanja ohranjati nespremenjene.

2.2.3.2 Rezultati ankete na območju predvidenega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa

Tudi mnenja občin o ustanavljanju Regijskega parka Kočevsko – Kolpa niso enotna. Polovica občin meni, da MOP prednosti in slabosti ustanovitve parka lokalnemu prebivalstvu ni predstavilo na ustrezen način, in da niso bile v zadostni meri upoštevane njihove želje. Nekatere občine so mnenja, da so bili postopki

vodeni centralistično, in da občine v večini primerov niso bile enakopraven sogovornik MOP. Navajajo tudi, da MOP ni dovolj jasno predstavilo, kako naj bi potekalo kasnejše upravljanje parka.

Več kot osemdeset odstotkov občin s področja Regijskega parka Kočevsko – Kolpa v parku vidi razvojno priložnost in ne nasprotuje njegovemu nadaljnjemu ustanavljanju, če bi bili finančni vidiki ustanovitve ustrezno ovrednoteni, določene pristojnosti lokalnih skupnosti ter natančno opredeljena odgovornost države za delovanje parka.

2.2.4 Učinkovitost in uspešnost ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa

2.2.4.a V točki 2.1.3.1 smo ugotovili, da MOP v načrtovanem roku ni ustanovilo nobenega od predvidenih regijskih in krajskih parkov. V točkah 2.2.1 in 2.2.2 smo predstavili postopek priprave strokovnih gradiv in aktivnosti za ustanovitev predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa. Ugotovimo lahko, da so bile za oba parka pripravljene strokovne podlage za ustanovitev ter izhodišča za načrta upravljanja, za Regijski park Snežnik pa je bil pripravljen osnutek uredbe, ki je bil posredovan v medresorsko usklajevanje. Oba projekta ustanavljanja parkov sta bila začasno ustavljena. Na ozemlju obeh predvidenih parkov so bila ustanovljena območja Natura 2000.

2.2.4.b Glede na to, da je pri ustanavljanju naravnih parkov sodelovanje z lokalnimi skupnostmi ključno, je MOP namenilo pozornost komuniciranju z lokalnimi skupnostmi in lokalnim prebivalstvom. Pri ustanavljanju Regijskega parka Snežnik je še pred fazo medresorskega usklajevanja vsem županom in občinskim svetom posredovalo osnutek Uredbe o Regijskem parku Snežnik in del njihovih pripomb upoštevalo pri oblikovanju besedila uredbe. Pripravljen je bil komunikacijski načrt kot podpora ustanavljanja parka, na podlagi katerega je bil pripravljen bilten za vsa gospodinjstva na območju parka, odprt je bil informacijski telefon, pripravljena gradiva za župane, občinske svetnike ter predsednike krajevnih skupnosti, organizirani sestanki v okviru občin, pripravljena spletna stran o ustanavljanju parka, izvedeni intervjuji s ključnimi osebami v občinah in drugo.

MOP je spremljalo tudi mnenje lokalnih skupnosti in lokalnega prebivalstva o ustanavljanju obeh parkov. Na podlagi proučitve pripomb in negativnih mnenj lokalnega prebivalstva v javnih razgrnitvah in obravnavah ter pripomb na predlagane akte o zaščiti obeh parkov so se kot poglobitve ovire ustanovitve regijskega parka pokazali predvsem:

- teritorialna nehomogenost območja²⁶,
- dajanje velikega pomena razvoju industrije, podpovprečna razvitost storitev in majhno zanimanje lokalnega prebivalstva za turizem, ki bi v parku lahko postal poglobitna dejavnost,
- slabe izkušnje lokalnih skupnosti pri dotedanem sodelovanju z državnimi organi (na primer z Ministrstvom za obrambo in Slovensko vojsko na zavarovanih območjih),
- centralizem pri ustanavljanju in upravljanju parkov, ki se kaže v preveliki vlogi MOP,
- park je za lokalne skupnosti predvsem omejujoč dejavnik, saj v njem ne vidijo svojega interesa, omejuje razvoj in obstoječe pravice, koristi od parka so nepravilno porazdeljene,

²⁶ Po mnenju MOP gre za členitev območja in zgodovinska trenja med Notranjsko in Primorsko.

- nedorečenost izplačila odškodnin, subvencij in rent lokalnemu prebivalstvu zaradi omejitev, ki jih park prinaša, ter nedorečenost finančnega poslovanja parka in
- počasnost izvajanja postopka ustanavljanja parka, ki traja že dlje kot 30 let, in nenehno spreminjanje ciljev ustanovitve.

Pojasnilo MOP

MOP k predstavljenim negativnim mnenjem lokalnega prebivalstva dodaja še naslednja mnenja:

- *da je bila ena od velikih ovir pri ustanovitvi Regijskega parka Snežnik tudi obdobje pred lokalnimi volitvami, zaradi katerega so bile v letu 2002 razprave na občinskih svetih in nato na sestankih ministra z župani bistveno otežene;*
- *da je bilo v letu 2002 omajano zaupanje v državne institucije, ne le v MOP; komunikacija v takih razmerah je zelo otežena, saj sporočilom mnogi v lokalnih skupnostih niso verjeli;*
- *da je bila ena od ovir tudi pomanjkanje finančnih sredstev;*
- *da ARSO institucionalno ni bila organizirana tako, da bi lahko izvajala ali podpirala razvojne projekte na predvidenih in obstoječih zavarovanih območjih.*

Ustanovitev parkov ni le strokovno dejanje, temveč je pomembna tudi volja lokalnega okolja. Za področje Snežnika je potekalo medresorsko usklajevanje, prav tako je MOP osnutek uredbe predstavilo občinam. Usklajevanje z občinami je potekalo v začetnih fazah ustanavljanja parkov, ko to po veljavni zakonodaji ni bilo obvezno. Občine so odprtost tega postopka izkoristile in osnutek uredbe predstavile javnosti, še preden je bila uredba sprejeta na vladi in bi MOP lahko začelo javno obravnavo.

2.2.4.c Da bi predvidena parka čimbolj približalo lokalnemu prebivalstvu, je MOP v postopku njunega ustanavljanja izvajalo različne delavnice. Delavnice v procesu ustanavljanja Regijskega parka Snežnik so bile namenjene oblikovanju, opredelitvi in vrednotenju sektorskih in integriranih ciljev ter ukrepov v sklopu priprave plana upravljanja in razvoja regijskega parka. Delavnice ob ustanavljanju Regijskega parka Kočevsko – Kolpa pa so bile namenjene predvsem pripravi izhodišč za načrt upravljanja parka za izvedbo inventarizacije, vrednotenja območja in določitve ciljev bodočega okolja. Delavnice so bile namenjene predvsem predstavnikom občin z območja predvidenih regijskih parkov, predstavnikom nevladnih organizacij in podjetjem s področja parkov. V izvedbo delavnic so bila vključena tudi druga ministrstva in pristojne institucije, da bi bilo mogoče opredeliti in oblikovati sektorske in potencialne razvojne cilje.

2.2.4.d MOP je pri ustanavljanju obeh parkov največ pozornosti namenilo oblikovanju in uresničevanju naravovarstvenih ciljev, ki so tudi najpomembnejši. Kot pa izhaja iz analize negativnih mnenj lokalnega prebivalstva, ki jo je opravilo MOP, in iz ankete računskega sodišča, so za lokalne skupnosti in lokalno prebivalstvo pomembni predvsem razvojni cilji in razvojne možnosti in priložnosti, ki jih prinaša predvideni park. Večina lokalnih skupnosti prihodnje ustanavljanje parkov podpira, saj v njih vidi razvojno priložnost, zato menimo, da bi moralo MOP to ugotovitev upoštevati pri nadaljnjem ustanavljanju obeh parkov. Kot nosilec procesa ustanavljanja parka in ker samo ne more zagotavljati razvojnih vidikov parkov, bi MOP uspešno ustanovitev parka lahko zagotovilo v sodelovanju z drugimi pristojnimi ministrstvi, tako da bi pripravili konkretne razvojne programe za posamezna območja parka. To bi bila tudi ustrezna podlaga za pridobitev in okrepitev zaupanja v delovanje državnih institucij in zavrnitev dvomov lokalnih skupnosti, da prinaša ustanovitev parkov zgolj omejitve za lokalno prebivalstvo.

Pojasnilo MOP

Razvojna vloga parkov je le eden od ciljev, ni pa temeljni cilj ustanovitve zavarovanega območja. Zavarovanje oz. ustanovitev parka se izvede na podlagi ZON, prvenstveni cilj zavarovanja je predvsem varstvo narave. V skladu z 21. členom Zakona o lokalni samoupravi so občine tiste, ki prek svojih prostorskih planov in drugih razvojnih dokumentov zagotavljajo

razvojno politiko svojih območij. Zato je MOP vsake projekt ustanovitve novega parka najprej usklajevalo z občinami in v ta namen podpisovalo sporazume o: zagotavljanju delovna telesa, prek katerih so imele občine možnost vplivanja na nastajajoča gradiva. Povezovanje na projektih se je zagotavljalo tudi prek takerat še zametkov regionalnih institucij. Akt, s katerim je omogočeno usklajeno delovanje v smislu zagotavljanja tako varstvenih ciljev kot razvojnih usmeritev v zavarovanih območjih, je načrt upravljanja zavarovanega območja (60. člen ZON). To je programski akt, s katerim se določijo razvojne usmeritve, način izvajanja varstva, rabe in upravljanja zavarovanega območja ter podrobnejše usmeritve za varstvo naravnih vrednot na zavarovanem območju ob upoštevanju potreb razvoja lokalnega prebivalstva. Načrt upravljanja se sprejme šele po ustanovitvi zavarovanega območja in določitvi upravljavca, ki načrt upravljanja tudi pripravi. Zavedajoč se pomembnosti razvojnih usmeritev za občine, je MOP v vseh projektih že ob procesu priprave na zavarovanje nekega območja pripravilo tudi izhodišča za načrte upravljanja in tako občinam predstavilo izhodiščne razvojne usmeritve, ki so usklajene s cilji varstva za posamezni park. V preteklih letih je MOP v skladu s konceptom trajnostnega razvoja in v skladu z MKBR obranjanje biotske raznovrstnosti umestilo v sektorske politike drugih ministrstev in s tem zagotovilo tudi finančna sredstva za izvajanje SOBR v Sloveniji (Strategija razvoja turizma). Sistem financiranja natančno opredeljuje namenskost sredstev posameznih ministrstev, MOP tako nima na razpolago razvojnih sredstev, temveč le sredstva za svoje področje dela.

2.2.4.e Ker ni bila izvedena ustanovitev regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa, ni bil določen upravljavec parkov, ki bi bil odgovoren za uresničevanje okoljskih in razvojnih ciljev, ki so bili za območja predvidenih parkov določeni v procesu njihovega ustanavljanja. Tako so se zmanjšale tudi možnosti za povezovanje, sodelovanje in izmenjavo izkušenj s hrvaškim Narodnim parkom Risnjak ter za oblikovanje skupnih okoljskih in razvojnih ciljev, pripravo skupnega upravljalvskega načrta in možnosti za pripravo skupnih projektov in pridobitev evropskih sredstev za njihovo izvajanje (npr. sredstev iz sklada Interreg, ki je namenjen spodbujanju čezmejnega sodelovanja, s poudarkom na skupnih okoljskih projektih).

2.2.5 Ustanovitev Notranjskega regijskega parka v Občini Cerknica

Kot primer uspešne ustanovitve naravnega parka na območju predvidenega Regijskega parka Snežnik predstavljamo ustanovitev Notranjskega regijskega parka²⁷. Ustanovljen je bil na delu območja predvidenega Regijskega parka Snežnik leta 2002 in obsega celotno območje Občine Cerknica, razen zazidanih in nezazidanih stavbnih zemljišč, področij, namenjenih za širitev naselij in sedanjih ter načrtovanih industrijskih območij. Kot varstvena območja so opredeljena travišča in mokrišča Cerkniškega jezera in strnjeni gozdovi, ki vključujejo osrednji del Javornikov ter Menišijo. V park so vključena tudi območja naravnih rezervatov, naravnih spomenikov ter naravnih vrednot. Za upravljavca parka je bil ustanovljen javni zavod Notranjski regijski park²⁸. Glede na to, da je bil park ustanovljen na območju ene občine, v okviru katere lokalno prebivalstvo ni imelo različnih pogledov na prihodnje delovanje parka, je bila ustanovitev izvedena v zelo kratkem času. K hitri ustanovitvi je pripomogel tudi osnutek uredbe o Regijskem parku Snežnik, ki ga je pripravilo MOP v procesu ustanavljanja tega parka, in predstavlja podlago za predpis o ustanovitvi Notranjskega regijskega parka.

Občinski svet Občine Cerknica je Notranjski regijski park ustanovil, da se ohranijo, varujejo in raziskujejo naravne in kulturne vrednote, izjemne geomorfološke, geološke in hidrološke znamenitosti, zavarujejo avtohtono rastlinstvo, živalstvo in naravni ekosistemi ter značilnosti neživega sveta, paleontološka in

²⁷ Notranjski regijski park je ustanovila Občina Cerknica z Odlokom o Notranjskem regijskem parku, Uradni list RS, št. 75/02.

²⁸ Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Notranjski regijski park, Uradni list RS, št. 75/02.

arheološka najdišča, etnološka in arheološka najdišča, etnološke in arhitekturne značilnosti in kulturna krajina. Cilj parka je bil zagotoviti z naravnimi danostmi in vrednotami usklajen nadaljnji razvoj gospodarstva, turizma, gozdarstva, rekreacije in izobraževanja ter materialne in druge pogoje za razvoj in življenje prebivalcev na območju Občine Cerknica.

Notranjski regijski park je v obdobju delovanja uspel uresničiti nekaj projektov, povezanih z varovanjem narave:

- projekt LIFE 3 – Natura²⁹ v znesku 17.000 tisoč tolarjev za odkupe zemljišč ob Cerkniškem jezeru, ki so manj primerna za obdelavo in košnjo; z odkupom zemljišč ter uvajanjem pozne košnje sredi avgusta prispevajo k ohranitvi biotopov redke populacije kosca (*Crex crex*), ki ima ob Cerkniškem jezeru pomembno območje gnezdenja; projekt je bilo mogoče izvesti, ker je območje Cerkniškega jezera vključeno tudi v sistem območij Natura 2000, ki je pogoj za dodelitev sredstev Evropske unije (v nadaljevanju: EU);
- vpis območja Cerkniškega jezera in Rakovega Škočjana v sistem svetovno pomembnih mokrišč v sklopu Ramsarske konvencije³⁰ pod okriljem UNESCO; vpis v sistem mokrišč je potekal pod okriljem MOP;
- začetek izdelave katastra kmetijskih in gozdnih zemljišč na območju Notranjskega regijskega parka;
- izvedba raziskovalnega tabora o dvoživkah v Notranjskem regijskem parku, raziskovalnega projekta Varstvo dvoživk v Notranjskem regijskem parku ter izdelava smernic za ravnanje z dvoživkami;
- sadovnjak starih sort jablan;
- sodelovanje v projektu Life – Natura 2000 za nadaljnje odkupe zemljišč za vzpostavitev nekdanjega stanja vodotokov Cerkniškega jezera, ki bo v okolici jezera potekalo prihodnjih 20 let, in
- izvedba projekta Interreg v sodelovanju z Narodnim parkom Risnjak za trasiranje in izvedbo pešpoti med Slovenijo, Italijo in Hrvaško, ki poteka prek Notranjskega regijskega parka.

Imenovanje upravljavca zavarovanega območja je ključno za zagotavljanje doseganja zastavljenih ciljev in izvedbo načrtovanih projektov z okoljskimi in razvojnimi cilji. Glede na pridobljene in izvedene projekte ocenjujemo, da je bila ustanovitev Notranjskega regijskega parka pozitivna za ohranitev in zaščito biotske raznovrstnosti na tem območju. Če park ne bi bil ustanovljen in ne bi bil določen upravljavec tega območja, ne bi bili določeni ključni cilji za zaščito, ohranitev in razvoj tega območja. Navedeno bi pomenilo manj možnosti za ciljno pridobivanje in izvajanje projektov, ki prispevajo k uresničevanju zastavljenih ciljev ohranitve narave in zaščite območja.

2.2.6 Ustanavljanje območij Natura 2000

Ob koncu leta 2002 je MOP večino svojih aktivnosti na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti preusmerilo v ustanavljanje območij Natura 2000, ki tvorijo evropsko mrežo ekološko pomembnih območij na podlagi Direktive o pticah³¹ in Direktive o habitatih³². Območja Natura 2000 je bilo treba razglasiti do vstopa Slovenije v Evropsko unijo. Za določitev območij je bila sprejeta Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)³³. Na območju obeh predvidenih regijskih parkov sta bili razglašeni območji Natura 2000³⁴ na podlagi Direktive o pticah za zaščito redkih vrst ptic na tem območju.

²⁹ Partnerja v projektu sta poleg Notranjskega regijskega parka še Občina Cerknica in Društvo za opazovanje ptic Slovenije.

³⁰ Cerkniško jezero je bilo vpisano na seznam ramsarskih lokalitet leta 2006. Seznam vodi in hrani IUCN.

³¹ Direktiva Sveta 79/409/EGS.

³² Direktiva Sveta 92/43/EGS.

³³ Uradni list RS, št. 49/04 in 110/04.

³⁴ Na območju predlaganega Regijskega parka Snežnik območje št. SI5000002 in na območju predlaganega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa območje št. SI5000013.

Območji obeh predvidenih regijskih parkov sta bili razglašeni tudi kot potencialni območji Natura 2000 po Direktivi o habitatih zaradi zaščite redkih živalskih in rastlinskih vrst. V skladu z obema direktivama so bili določeni tudi ukrepi za varovanje ptic in predvideni ukrepi za varovanje habitatov.

V skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih je za upravljanje območij Natura 2000 treba pripraviti programe upravljanja teh območij. Ti še niso bili pripravljene in sprejeti, rok za njihovo izdelavo določa ReNPVO, tj. konec leta 2006.

MOP je z opredelitvijo in razglasitvijo območij Natura 2000 na območjih predvidenih regijskih parkov pomembno prispevalo k vzpostavitvi potrebnih pogojev za zaščito in ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ukrepi, ki se izvajajo v okviru varstvenih območij Natura 2000, se nanašajo na zaščito zavarovanih vrst ptic in drugih živalskih in rastlinskih vrst. Tako je Natura 2000 v območje predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa prinesla tudi ciljne usmeritve, predvsem s stališča ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki so bile tudi namen ustanovitve obeh parkov.

Pojasnilo MOP

MOP se zaveda, da bodo posebej velika območja Natura 2000, kar sta obe območji predvidenih parkov, zahtevala naravovarstveno nadgradnjo z upravljaljskimi mehanizmi v obliki parkov.

2.2.7 Uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja na območju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa

2.2.7.a Dejstvo, da niso bili pravočasno sprejeti ključni strateški akti za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti, da niso bili sprejeti akti o zavarovanju predvidenih zaščiteneh območij in niso bili določeni upravljavci teh območij, ne predstavlja ustrezne podlage za učinkovito uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja na predvidenih zaščiteneh območjih. Ustrezne podlage za uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja niso bile vzpostavljene tudi na območjih predlaganih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa. Ker parka nista bila ustanovljena in nista bila določena upravljavca, se ne morejo uresničevati predvideni cilji, ki so bili v primerih obeh parkov oblikovani tako, da bi po eni strani zagotavljali ohranjanje biotske raznovrstnosti na teh območjih, po drugi strani pa dajali prednost razvoju dejavnosti, ki zagotavljajo njihov primeren trajnostni razvoj.

2.2.7.b Glede na to, da so bila na območju obeh predvidenih parkov ustanovljena območja Natura 2000, da je Natura 2000 sestavni del strategije trajnostnega razvoja Evropske unije, in da je mogoče prek finančnih mehanizmov za podporo območjem Nature 2000 pridobivati tako sredstva za ohranjanje okolja, kakor tudi za spodbujanje razvoja, je MOP z ustanovitvijo območij Nature 2000 ustvarilo pomembne potrebne pogoje za nadaljnje udejanjanje koncepta trajnostnega razvoja.

2.2.7.c Vendar pa menimo, da gre pri ustanovitvi parka za spremembo obstoječega koncepta rabe prostora, ki se lahko najbolje uresničuje prek povezovanja vseh načrtovanih ciljev, ki so bili določeni na podlagi poznavanja specifičnih značilnosti območja. Ustanovitev parka zato pomeni celovito možnost za uresničevanje koncepta trajnostnega razvoja na konkretnem območju, kar pa je z ustanovitvijo območij Natura 2000 zagotovljeno le delno.

2.3 Ali so se ukrepi za ohranitev in upravljanje s populacijami velikih zveri medveda, volka in risa na območju načrtovanih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa izvajali pravilno, učinkovito in uspešno

2.3.1 Stanje populacij treh velikih zveri v Sloveniji

Slovenija je ena od redkih evropskih držav, ki ji je na svojem ozemlju uspelo ohraniti vse tri evropske velike zveri medveda (*Ursus arctos*), volka (*Canis lupus*) in risa (*Lynx lynx*). Podatke o stanju populacij velikih zveri vodi in spremlja ZGS.

Slovenija leži na severozahodnem robu strnjenegega območja dinarske populacije rjavega medveda, jedro razširjenosti rjavega medveda v Sloveniji pa je območje južne in dela osrednje Slovenije, ki obsega 348 tisoč hektarov, od koder medvedi migrirajo v različne smeri. Rezultati na stalnih števnih mestih nakazujejo trend zviševanja številčnosti populacije rjavega medveda, zadnja intervalna ocena populacije pa znaša od 500 do 700 medvedov³⁵. Skoraj celotno območje, vključeno v revizijo, sodi v osrednje območje prisotnosti medveda³⁶.

Populacija volka v Sloveniji šteje med 70 in 100 osebkov in v zadnjih nekaj letih stalno narašča. Po analizi vseh zbranih podatkov o volku v Sloveniji³⁷ se volk danes širi tako teritorialno kot številčno, njegovo stalno teritorialno pojavljanje pa se v veliki meri pokriva z osrednjim območjem rjavega medveda.

Ris je bil uspešno ponovno naseljen v Slovenijo v začetku 70. let prejšnjega stoletja. Analiza prisotnosti risa v zadnjih letih v Sloveniji kaže na dve subpopulaciji, in sicer se kočevsko-notranjska subpopulacija navezuje na sosednjo Hrvaško (območje Gorskega Kotarja), druga subpopulacija pa se nahaja ob zahodni meji Slovenije³⁸. Ocena številčnosti populacije kaže, da v Sloveniji živi od 40 do 50 risov³⁹, aktivna jedra prisotnosti risa pa se z območij Kočevskega in Notranjske pomikajo proti zahodu in severu Slovenije. Populacija risa je maloštevilna, vendar se ocenjuje, da je zadnjih deset let stabilna.

2.3.2 Ureditev upravljanja z velikimi zvermi v Sloveniji

Vse tri velike zveri uživajo posebno varstvo na evropski ravni, saj Direktiva Sveta EGS o ohranjanju naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst⁴⁰ opredeljuje vse tri vrste kot vrste v

³⁵ Številčnost populacije v absolutnem številu je pomembna pri odločanju o poseganju v populacijo z odvzemom, sicer pa je pomembnejši pokazatelj stanja populacije trend gibanja populacije.

³⁶ Življenjski prostor rjavega medveda je v Sloveniji razdeljen na štiri območja, in sicer na osrednje, robno, prehodno in območje izredne prisotnosti medveda.

³⁷ Gre za podatke o škodi, ki jo povzroča volk, o leglih, posrednih znakih prisotnosti volka, odvzemu ter podatke o opravljenem dnevnem monitoringu v nekaterih območnih enotah in loviščih s posebnim namenom v ZGS.

³⁸ V Sloveniji poteka monitoring risa, ki se vodi na podlagi zbranih podatkov o prisotnosti risa in v skladu z navodili, ki so enotna za vse države alpskega loka.

³⁹ Od tega 10 do 15 v zahodni subpopulaciji in 30 do 35 v južni subpopulaciji.

⁴⁰ Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the Conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (OJ L 206 22. 7. 1992).

interesu skupnosti, ki jih je treba strogo varovati. Rjavi medved in volk sta tudi prednostni vrsti, za ohranitev katerih je evropska skupnost še posebej odgovorna glede na delež razširjenosti njihovega naravnega območja, ki leži na ozemlju držav članic.

Varstvo treh velikih zveri je opredeljeno v Bernski konvenciji o varstvu prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov⁴¹, pod okriljem Sveta Evrope so bili izdelani akcijski načrti za upravljanje z vsemi tremi vrstami velikih zveri.

NPVO velike zveri obravnava kot sestavine biotske raznovrstnosti, ZON-UPB2 pa v okviru ohranjanja biotske raznovrstnosti v 14. členu določa splošno varstvo vseh prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst: prepovedano je iztrebljati rastlinske ali živalske vrste, zniževati število rastlin ali živali posameznih populacij, ožati njihove habitate ali slabšati njihove življenjske razmere do take mere, da je vrsta ogrožena, in uničevati habitate populacij rastlinskih ali živalskih vrst. Če je vrsta ogrožena, sprejme vlada akt o zavarovanju vrste, s katerim določi ukrepe varstva njihovih habitatov, predpiše pravila ravnanja in poseben varstveni režim. Po Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah⁴² vse tri vrste velikih zveri sodijo med zavarovane živalske vrste in vrste, katerih habitati se varujejo. Vse tri vrste velikih zveri so uvrščene tudi v rdeči seznam ogroženih vrst na območju Republike Slovenije⁴³.

Za upravljanje s populacijami velikih zveri v Sloveniji je bilo do 31. 12. 2004 v skladu z Zakonom o divjadi in lovstvu⁴⁴ odgovorno MKGP, od 1. 1. 2005 dalje pa se je ta odgovornost v skladu z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o ohranjanju narave v letu 2004⁴⁵ prenesla na MOP.

ReNPVO je določila, da je treba sprejeti operativni program, ki je po vsebini tudi strategija upravljanja populacij velikih zveri⁴⁶, s ciljem zagotoviti ohranitev ugodnega stanja ogroženih vrst velikih zveri in zmanjšati konflikte s človekom. ReNPVO nadalje določa, da bo uresničitev opredeljenega cilja mogoča s sprejetjem podrobnejših ukrepov v okviru priprave in sprejema ANURM 2005 ter s pripravo in sprejemom SUVR. Rok za sprejetje obeh dokumentov je bilo leto 2005.

2.3.2.1 Ureditev upravljanja z rjavim medvedom

SURM⁴⁷ je pripravilo MKGP v sodelovanju z MOP, ZGS in drugimi strokovnjaki, sprejela pa jo je vlada januarja 2002. Aprila 2003 je bil potrjen še ANURM v Sloveniji⁴⁸ (v nadaljevanju: akcijski načrt 2003). ANURM vključuje obdobje od leta 2003 do konca leta 2005.

⁴¹ Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu prosto živečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njunih naravnih življenjskih prostorov, Uradni list RS, št. 55/99.

⁴² Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05.

⁴³ Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, Uradni list RS, št. 82/02.

⁴⁴ Uradni list RS, št. 16/04.

⁴⁵ Uradni list RS, št. 41/04.

⁴⁶ Kljub temu, da je bila ReNPVO objavljena šele v začetku leta 2006, kot rok za pripravo in sprejetje strategije oziroma operativnega programa upravljanja populacij velikih zveri določa leto 2005. Zaradi dolgotrajnega sprejemanja ReNPVO roki za pripravo posameznih dokumentov niso usklajeni s sprejemom ReNPVO.

⁴⁷ Sklep vlade, št. 322-07/2001-2.

⁴⁸ Sklep vlade, št. 322-07/2001-4.

ANURM 2005, predviden v ReNPVO, še ni bil pripravljen in v času izvajanja revizije še ni bil sprejet.

MOP bi pred sprejemom ANURM 2005 moralo opraviti celovito analizo izvajanja ukrepov, določenih z ANURM 2003, in ugotoviti, kakšni so učinki njihovega izvajanja ter ali si medsebojno nasprotujejo. Na podlagi opravljene analize bi v ANURM 2005 lahko uvrstilo tiste ukrepe, na podlagi katerih je mogoče pričakovati učinkovito doseganje ciljev iz strategije upravljanja z rjavim medvedom.

2.3.2.2 Ureditev upravljanja z volkom in risom

SUVR, ki ju določa ReNPVO in bi morali biti sprejeti v letu 2005, še nista bili pripravljeni in sprejeti. Upravljanje s populacijama zaenkrat poteka predvsem z določanjem števila odvzema osebkov iz populacij in z izplačilom škod na premoženju, ki jih zveri povzročita.

Menimo, da bi bilo SUVR potrebno sprejeti, da bi zagotovili pogoje za doseganje naslednjih ciljev:

- zagotoviti ugodno stanje obeh populacij, ki sta stabilni, a nista številčni,
- urediti ustrezno sobivanje človeka z zverema, predvsem z volkom, ki je v povprečju v obdobju od leta 2000 do leta 2005 povzročil 37 odstotkov vse škode, ki jo v Sloveniji povzročijo velike zveri na premoženju, ter
- zagotoviti ustrezno opredelitev in določitev življenjskega prostora obeh zveri in določiti prioritete rabe tega prostora v prid zverema.

2.3.3 Upravljanje z velikimi zvermi v Sloveniji

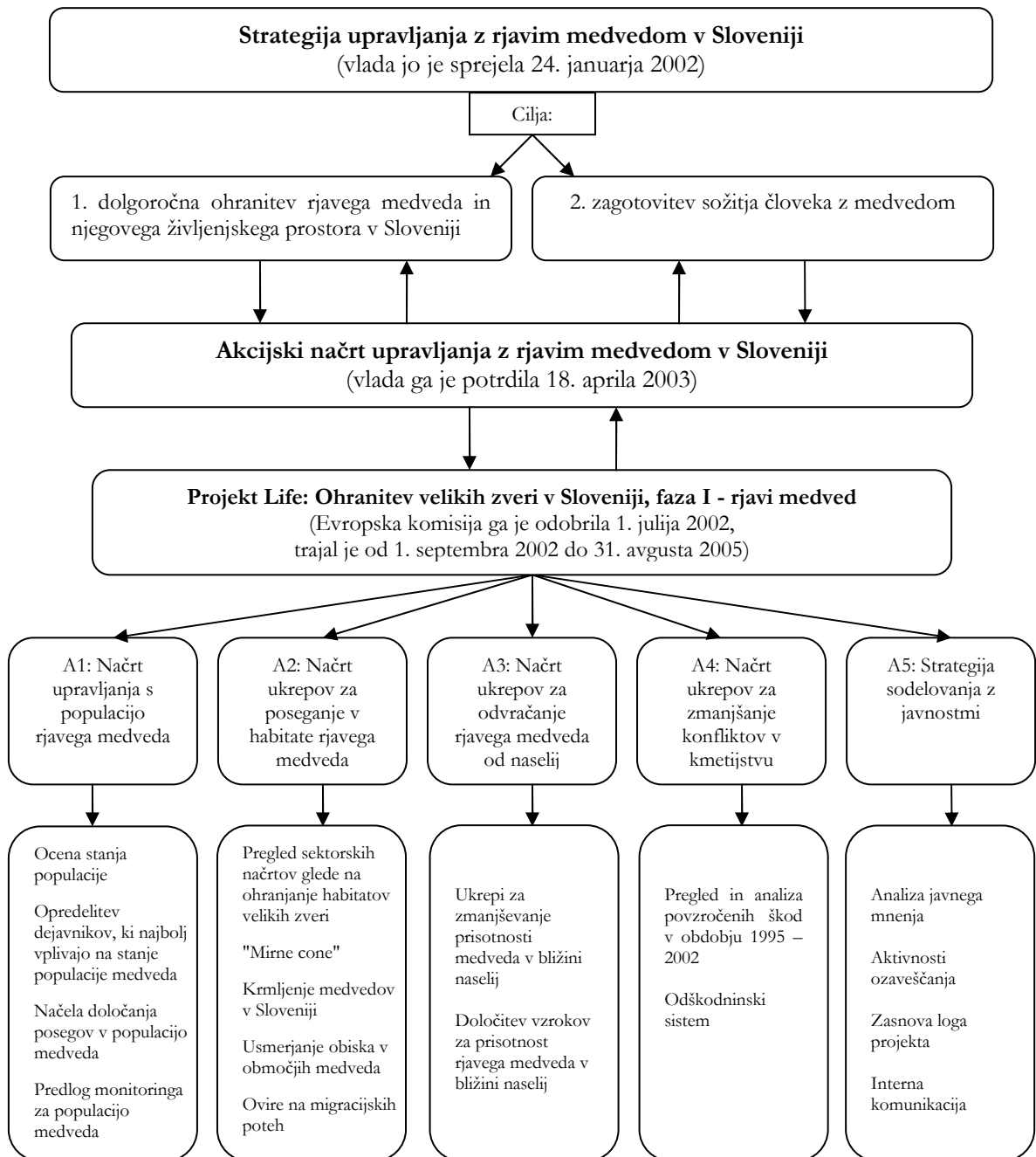
Kot smo ugotovili v točki 2.3.2.2, za upravljanje s populacijama volka in risa niso bile sprejete strateške usmeritve in opredeljeni ukrepi, ki bi jih bilo treba izvajati. Menimo, da takšno stanje zmanjšuje učinkovitost upravljanja s populacijama obeh zveri, saj ni zagotovljen ustrezen nadzor stanja in gibanja populacij in ne omogoča ustreznega vrednotenja sprememb v populacijah.

2.3.3.1 Izvajanje strategije upravljanja z rjavim medvedom

Upravljanje z rjavim medvedom v Sloveniji poteka na podlagi SURM, uresničevanje njenih ciljev pa se zagotavlja z izvajanjem ANURM. Posamezne naloge akcijskega načrta, ki zagotavljajo uresničitev ukrepov strategije upravljanja z rjavim medvedom, so bile izvedene v okviru projekta Life - Ohranitev velikih zveri v Sloveniji, faza I - rjavi medved⁴⁹ (v nadaljevanju: projekt Life). Nosilec izvedbe projekta Life je bil ZGS. Prepletanje in dopolnjevanje ciljev in aktivnosti iz posameznih strateških dokumentov je prikazano na sliki 2.

⁴⁹ Projekt LIFE02NAT/SLO/8585, ki se je pričel 1. septembra 2002 in trajal do 31. avgusta 2005.

Slika 2: Operacionalizacija Strategije upravljanja z rjavim medvedom z Akcijskim načrtom upravljanja z rjavim medvedom in s projektom Life

Vir: Strategija upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji, Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji, projekt Life: Ohranitev velikih zveri v Sloveniji, faza I - rjavi medved.

SURM opredeljuje ukrepe varstva⁵⁰ in sožitja medveda s človekom⁵¹, ki se izvajajo na podlagi rezultatov vsakoletnega monitoringa. Ukrepi so določeni posebej za osrednje, robno in prehodno območje ter območje izredne prisotnosti medveda, obsegajo pa odvzem medvedov iz narave, krmljenje medvedov ter ukrepe za sodelovanje z lokalnim prebivalstvom za določitev in opredelitev ustreznih dejavnosti človeka v prostoru (na primer kmetijstvo, gozdarstvo, turizem, rekreacijo, nabiralništvo gozdnih sadežev, gradnja infrastrukturnih in drugih objektov ter njihova uporaba, dejavnosti vojske in policije). Predvideni mehanizmi za izvajanje ukrepov varstva in sožitja rjavega medveda s človekom so izplačevanje odškodnin, subvencioniranje kmetijske dejavnosti, razglasitev zavarovanih območij narave in obveščanje ter ozaveščanje javnosti o rjavem medvedu ter pomenu njihovega varstva.

2.3.3.1.a SURM celostno pristopa k upravljanju z rjavim medvedom, tako glede varstva kot sožitja, predvsem z lokalnim prebivalstvom na življenjskem prostoru medveda. Za izvajanje ukrepov je zadolženih več nosilcev (MKGP, MOP, ZGS in drugi), nista pa opredeljeni institucija in oseba, odgovorni za koordinacijo nosilcev izvajanja posameznih ukrepov ter spremljanje njihovega izvajanja.

ANURM 2003 pomeni konkretizacijo strategije upravljanja z rjavim medvedom, saj je zasnovan tako, da so ukrepi iz strategije podrobneje določeni v obliki konkretnih nalog z določitvijo nosilca posamezne naloge, sodelujočih pri njeni izvedbi, opredeljen je rok za izvedbo, ovrednoteni pa so tudi stroški izvedbe.

Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji se je izvajal hkrati s projektom Life, ki ga je odobrila Evropska komisija in ga financirala v višini 75 odstotkov vseh stroškov (tabela 4).

Tabela 4: Financiranje projekta Life

Viri financiranja	Znesek v evrih	Delež v odstotkih
Sredstva proračuna EU	455.867	75,0
Sredstva proračuna RS	89.974	14,8
Lastna sredstva ZGS	36.600	6,0
Sredstva drugih partnerjev v projektu Life	25.381	4,2
Skupaj	607.822	100,0

Vir: ZGS: Prvo in drugo vmesno poročilo projekta Life: Ohranitev velikih zveri v Sloveniji, faza I - rjavi medved.

⁵⁰ Ukrepi varstva rjavega medveda so preprečevanje in omejevanje posegov in dejavnosti v življenjskem prostoru, izboljševanje kakovosti življenjskega prostora in odvzemanje medvedov iz narave na podlagi bioloških in ekoloških dejstev, ne pa iz trofejnih in ekonomskih razlogov.

⁵¹ Ukrepi sožitja človeka z rjavim medvedom so izvajanje preventivnih zaščitnih ukrepov za preprečevanje ali omejevanje škode, omejevanje širjenja rjavega medveda na območje, kjer so pričakovani konflikti s človekom veliki, zagotavljanje hitrega izplačevanja odškodnin, ko škode ni bilo mogoče preprečiti, informiranje ljudi o biologiji in ekologiji rjavega medveda, o priporočenem ravnanju ob srečanjih z medvedom, o neposredni prisotnosti medveda ipd., pomoč lokalnim prebivalcem v primeru ogroženosti, krmljenje, ki ne povzroča odvisnosti in navezanosti medveda od človeka, medveda pa odvrča od naselij.

Projekt Life je potekal v več sklopih, ki zagotavljajo uresničitev njegovih ciljev. Glavni cilj projekta je bil zagotoviti uspešno izvajanje strategije s poudarkom na ohranitvi ugodnega stanja populacije in habitata rjavega medveda ter izboljšanjem odnosa med človekom in rjavim medvedom.

Menimo, da so bili cilji in aktivnosti projekta Life natančno določeni, časovno opredeljeni, in da so bili opredeljeni pričakovani rezultati⁵². Vse načrtovane akcije so bile večinoma izpeljane v celoti glede na načrtovano, za vsa odstopanja od načrtovanega pa so bila pripravljena ustrezna pojasnila. ZGS je o izvajanju projekta Life redno poročal Evropski komisiji, ki je vsa poročila potrdila.

2.3.3.1.b Poglavitni rezultati posameznih akcij v okviru izvedbe projekta Life

- **Akcija A1: Načrt upravljanja s populacijo rjavega medveda**

V okviru izvedbe projekta Life je bil:

- izdelan model ugotavljanja številčnosti populacije ter pripravljena ocena stanja populacije rjavega medveda,
- opredeljeni dejavniki, ki imajo na populacijo rjavega medveda največji vpliv (opravljene so bile: analiza ključnih vzrokov smrtnosti medveda, analiza reprodukcijskih značilnosti populacije rjavega medveda v Sloveniji ter vpliv krmljenja na gibanje populacije), ter določena načela posegov v populacijo medveda (sprejetje Pravilnika o odvzemu osebkov vrste rjavega medveda iz narave⁵³),
- vzpostavljeno integralno izvajanje monitoringa rjavega medveda, ki predstavlja podlago za izvajanje ukrepov varstva in sožitja rjavega medveda s človekom⁵⁴. Zaradi dvomov o ustreznosti rezultatov vsakoletnega štetja medvedov na števnih mestih je bila določena mreža 167 stalnih števnih mest, kjer je štetje obvezno⁵⁵. Integralni monitoring se izvaja stalno in sistematično, pripravljena so tudi navodila za njegovo izvajanje na stalnih števnih mestih.

- **Akcija A2: Načrt ukrepov za poseganje v habitate rjavega medveda**

V okviru te akcije so bili opredeljeni posebej pomembni predeli za medveda ali tako imenovane mirne cone⁵⁶. Določene so bile za osrednje območje pojavljanja medveda, za ostalo življenjsko območje medveda pa je ta proces še v teku. Določitev mirnih con je predpogoj za načrtovanje in usmerjanje obiska turistov v osrednjem življenjskem območju medveda. Turizem je v tem območju priporočljivo razvijati le

⁵² Pričakovani rezultati po načrtih upravljanja za uresničevanje Strategije upravljanja z rjavim medvedom: izboljšano sobivanje med medvedom in človekom na lokalni ravni z uveljavljanjem ukrepov na pilotnih območjih z opredelitvijo ukrepov za odvratanje medveda od naselij; izboljšan odškodninski sistem za škodo, ko jo povzroči medved, z natančno opredelitvijo postopkov odločanja o odškodninah in oblikovanjem enotne lestvice za izplačilo odškodnin; ozaveščanje za ohranitev rjavega medveda s pripravo propagandnega gradiva in izvedbo delavnic za osveščanje lokalnega prebivalstva o sobivanju z medvedom; predlagana merila za upoštevanje rjavega medveda v sektorskih strategijah in načrtih; v sodelovanju s sosednjimi državami opredeliti propustne koridorje za naselitev medveda v Alpe; izboljšano sodelovanje s sosednjimi državami glede rjavega medveda z zagotovitvijo izmenjave podatkov o populaciji v posamezni državi; izboljšati model monitoringa populacije rjavega medveda na pilotnem območju z določitvijo potrebnih nalog in postopkov za spremljanje stanja populacije.

⁵³ Uradni list RS, št. 87/05.

⁵⁴ Integralni monitoring zajema štetje na stalnih števnih mestih, monitoring znakov prisotnosti, konfliktnih dogodkov, škodnih primerov in spremljanje odvzema.

⁵⁵ Števena mesta so praviloma dva kilometra oddaljena od najbližjega naselja in tri kilometre med sabo.

⁵⁶ To so medvedji brlogi, medvedja mrhovišča, prednostne površine za medveda (mesta odličnih prehranjevalnih in bivalnih pogojev) in prehodi za migracijo medveda.

na mestih, ki so za medveda najmanj moteča, to je v bližini naselij in v okviru razvitih turističnih točk. Turistična območja v osrednjem območju pojavljanja medveda v času izvajanja revizije še niso bila določena. Proučen je bil vpliv krmljenja na populacijo rjavega medveda in njegovo pojavljanje v bližini naselij. Analizirane so bile ovire na migracijskih poteh medveda in predvideni ukrepi za njihovo odpravo.

- **Akcija A3: Načrt ukrepov za odvrčanje rjavega medveda od naselij**

Analizirani so bili vzroki pojavljanja medveda v naseljih ter pripravljen načrt ukrepov za odvrčanje medvedov od naselij v osrednjem območju pojavljanja medveda (izobraževanje lokalnega prebivalstva, izvajanje šolskih prevozov, ustanovitev intervencijske skupine za reševanje konfliktnih situacij z medvedom, odstranitev divjih odlagališč, izdelava smernic za prostorsko načrtovanje in presojo vplivov na okolje pri gradnji infrastrukture, vzpodbujanje preusmeritve iz ovčereje v govedorejo na osrednjem območju pojavljanja medveda).

- **Akcija A4: Načrt ukrepov za zmanjšanje konfliktov v kmetijstvu**

Izdelana je bila analiza škod, ki jih je povzročil rjavi medved, na podlagi katere so bile pripravljene izboljšave odškodninskega sistema. Pripravljene in sprejete so bile podlage za enotno izplačilo odškodnin vsem oškodovancem ter pripravljen predlog preventivnih ukrepov za zmanjšanje škode v kmetijstvu.

- **Akcija A5: Strategija sodelovanja z javnostmi**

Ugotovljene so bile prevladujoče oblike konfliktov človeka z medvedom, pripravljen pregled javno dostopnih publikacij o medvedu in opravljen pregled poročanja medijev o medvedu.

ZGS je akcije A1 do A5 v okviru projekta Life izpeljal v skladu z načrtovanim obsegom in v določenih rokih, kar pomeni, da je prispeval k uspešnemu izvajanju strategije in akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom. Celovita analiza izvajanja akcij bo zagotovila ustrezno podlago za pripravo ANURM 2005.

2.3.3.1.c V okviru nekaterih akcij so bili načrtovani ukrepi, ki se še niso pričeli izvajati. Gre predvsem za ukrepe iz akcije A3, ki se nanašajo na izvajanje ukrepov za odvrčanje medveda od naselij, in v okviru teh za ukrepe vzpodbujanja preusmeritve v govedorejo. Načrtovano je bilo, da bo nosilec naloge SKZG, kot upravljavec z zemljišči Republike Slovenije, zemljišča na osrednjem območju pojavljanja medveda oddajal zainteresiranim rejcem le pod pogojem, da ne bodo gojili drobnice. Načrtovano je bilo tudi, da bo na območjih pojavljanja velikih zveri subvencionirana le reja govedi, ne pa tudi reja drobnice. Izplačila subvencij za ta namen bi morala izvajati MKGP na podlagi SKOP. Nalogi se še nista pričeli izvajati, ker sredstva za ta namen niso bila zagotovljena.

O izvajanju ANURM 2003 je MKGP pripravilo poročilo o uresničevanju akcij v letih 2003 in 2004. Iz poročila ni razvidno, da se ukrepa ne izvajata, zato menimo, da MKGP v času svoje pristojnosti za izvajanje strategije upravljanja z medvedom ni zagotovilo učinkovitega spremljanja njenega izvajanja.

2.3.3.1.d Glede na to, da je od 1. 1. 2005 dalje za izvajanje SURM odgovorno MOP, menimo, da bi moralo za zagotavljanje doslednega izvajanja načrtovanih ukrepov določiti:

- osebe odgovorne za uresničevanje posameznih ciljev SURM ter
- osebo za spremljanje izvajanja SURM ter koordinacijo in nadzor izvajanja posameznih nalog.

2.3.3.2 Sistem izplačevanja odškodnin v povezavi z ukrepi odvratanja medveda od naselij

Ob izvajanju ANURM 2003 se je izkazalo, da število škodnih primerov za škodo⁵⁷, ki jo povzročijo velike zveri, in višina izplačanih odškodnin naraščata, kljub temu, da so se pričeli izvajati tudi ukrepi za odvratanje velikih zveri od naselij. Pred osamosvojitvijo Slovenije so bili škodni primeri na osrednjem življenjskem območju medveda redki, ker je bila uveljavljena predvsem hlevska reja govedi. Do škodnih primerov je prihajalo predvsem v alpskem delu prehodnega območja. Po letu 1991 je Republika Slovenija pričela spodbujati rejo in prosto pašo drobnice, ki naj bi kmetovalcem nudila dodatni dohodek, hkrati pa upočasnila zaraščanje kmetijskih površin. SKZG je zato predvsem na območju Kočevskega oddajal zemljišča v najem zainteresiranim rejcem drobnice. Rejo drobnice je subvencioniralo MKGP s premijami za rejo ovac in z neposrednimi plačili na površino kmetijskega zemljišča. Število ovac na osrednjem območju medveda se je zato z nekaj sto v letu 1980 povečalo na osem tisoč v letu 2000⁵⁸. Povečanje števila ovac na tem območju je povzročilo porast napadov medveda na drobnico, kar je vodilo tudi v povečanje števila odškodninskih zahtevkov za povzročeno škodo. Naraščanje škodnih primerov se nadaljuje tudi po letu 2000 in je za obdobje od leta 2000 do leta 2005 prikazano v tabeli 5.

Tabela 5: Število škodnih primerov po vrstah zveri v obdobju od leta 2000 do 2005

Leto	Rjavi medved	Volk	Ris	Skupaj	Vse zavarovane vrste ⁵⁹
2000	184	111	21	316	360
2001	198	148	48	394	480
2002 ⁶⁰	568	215	22	805	881
2003	240	66	25	331	488
2004	492	68	28	588	728
2005 ⁶¹	817	61	28	906	1.061
Skupaj	2.499	669	172	3.340	3.998

Vir: analize o izplačevanju odškodnin MKGP in ARSO.

⁵⁷ Oškodovanci so na podlagi določil ZON-UPB2 upravičeni do izplačila odškodnin za škodo, ki so jo povzročile velike zveri v višini povzročene škode.

⁵⁸ Reja drobnice je bila v obdobju od leta 1992 do 1998 najhitreje rastoča kmetijska usmeritev v Sloveniji – število ovac je v tem obdobju raslo po povprečni letni stopnji 23 odstotkov.

⁵⁹ Vključeni so tudi škodni primeri drugih zavarovanih vrst, kot sta krokar in dihur ter drugih.

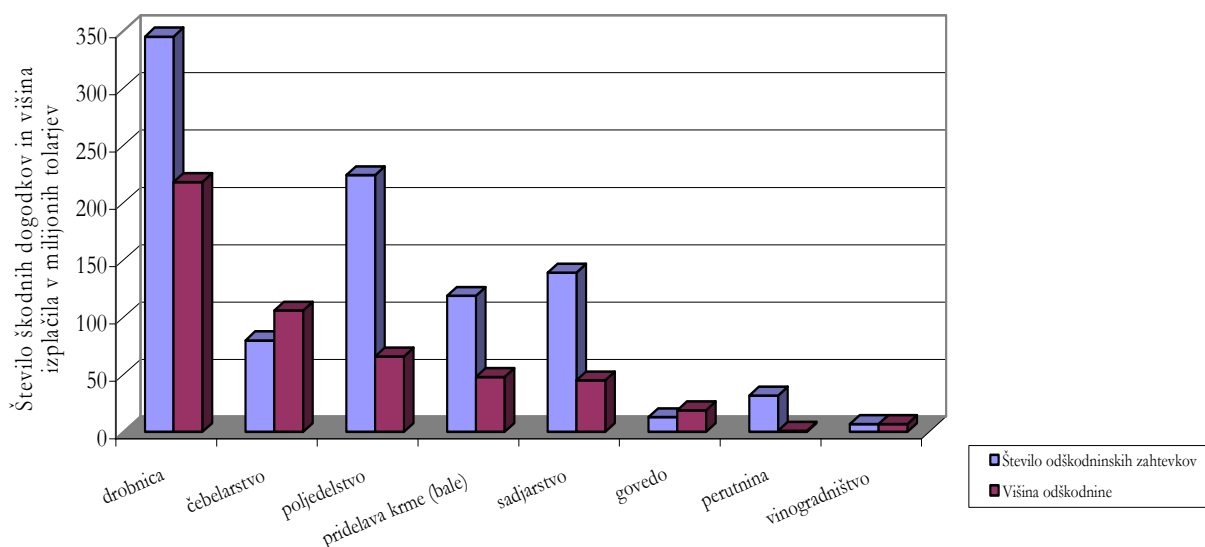
⁶⁰ Podatki o številu obravnavanih škodnih primerov po letih nihajo tudi zaradi nerednosti izplačevanja odškodnin iz proračuna predvsem ob koncu leta. V tabeli je prikazano število izplačanih odškodnin, zato ne predstavljajo nastanka dejanskega števila škodnih primerov v posameznem letu.

⁶¹ Ob koncu leta 2004 ni bilo opravljeno precejšnje število izplačil odškodnin zaradi nedorečenosti postopka prenosa iz MKGP na ARSO. Zaostala izplačila so bila opravljena v letu 2005. Razlog za povečanje škodnih primerov je tudi večja preglednost postopka prijave in obravnave škode, kar oškodovance spodbuja k bolj rednemu prijavljanju škodnih primerov.

Iz analize odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prosto živečih živalskih vrst, je razvidno, da je bilo v letu 2005 največje število zahtevkov za izplačilo škode na drobnici, prav tako pa so bila za škodo na drobnici izplačana najvišja sredstva.

Število odškodninskih zahtevkov ter višina izplačane odškodnine glede na vrsto poškodovanega premoženja so prikazani na sliki 3.

Slika 3: Število odškodninskih zahtevkov in višina izplačane odškodnine glede na vrsto poškodovanega premoženja v letu 2005

Vir: analiza odškodninskih zahtevkov, ARSO.

Ob prenosu pristojnosti za izplačevanje odškodnin za škodo, ki so jo povzročile velike zveri, z MKGP na ARSO je bil v okviru akcije A4 izpopolnjen odškodninski sistem za izplačevanje odškodnin.

Preverili smo sistem izplačevanja odškodnin pred izpopolnitvijo odškodninskega sistema in po njej. Ugotavljamo, da je izplačevanje odškodnin v letu 2005 bolj pregledno, ker so bili sprejeti predpisi, ki urejajo postopek izplačevanja odškodnin (Pravilnik o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju⁶² in Navodilo za ravnanje v zadevah uveljavljanja odškodninskih zahtevkov za škodo, ki so jo povzročile živali zavarovanih prosto živečih vrst⁶³, katerega priloge so obrazci v postopku uveljavljanja odškodninskih zahtevkov). Opredeljeni so bili postopki, ki jih morajo opraviti prijavitelji škodnih primerov v postopku prijave škode, določena je bila odškodninska lestvica, po kateri se izplačujejo odškodnine in pogoji za izplačilo odškodnin.

Zneski izplačil odškodnin za škodo, ki so jo povzročile velike zveri v obdobju od leta 2000 do leta 2005, so prikazani v tabeli 6. Ugotovimo lahko, da se povečuje predvsem višina odškodnin za škodo, ki jo je

⁶² Uradni list RS, št. 74/05.

⁶³ Sprejel minister za okolje in prostor, 23. 12. 2005.

povzročil medved, kar je lahko posledica povečanja številčnosti populacije ali pa neučinkovitosti delovanja drugih ukrepov za zagotovitev njegovega sobivanja s človekom.

Tabela 6: Izplačevanje odškodnin za škodo, ki so jo povzročile velike zveri

Vrsta zveri	Letni znesek izplačila odškodnin v milijon tolarjih						Skupaj
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	
Rjavi medved	11,0	8,5	26,5	15,6	30,5	46,7	138,8
Volk	14,5	16,0	33,5	9,3	10,8	7,2	91,3
Ris	2,0	7,0	2,3	1,6	1,9	1,6	16,4
Skupaj	2027,5	2032,5	2064,3	2029,5	2047,2	2060,5	246,5

Vir: evidenca izplačil odškodnin MKGP in ARSO.

Kot dodaten ukrep za zmanjšanje konfliktov v kmetijstvu je bil v letu 2005 izveden javni razpis za sofinanciranje elektromrež in pašnih avtomatov v skladu s Pravilnikom o primernih načinih varovanja premoženja in vrstah ukrepov za preprečitev nadaljnje škode na premoženju. Sofinanciranje je bilo uvedeno kot dodaten ukrep za omejitev izplačil škode, saj od 1. 8. 2006 dalje ni več mogoča, če ne bodo zagotovljeni ustreznimi načini varovanja premoženja. Za ta namen je bilo namenjenih 15 milijonov tolarjev.

Strategija upravljanja z rjavim medvedom predvideva subvencioniranje kmetijske dejavnosti v življenjskem območju medveda, zlasti iz sredstev SKOP, ter sredstev, namenjenih preventivnim zaščitnim ukrepom. SKOP⁶⁴ predvideva na osrednjem območju velikih zveri ukrep prestrukturiranja reje domačih živali, ki se je pričel izvajati v letu 2002⁶⁵, v letu 2004 se je ukrep preimenoval v rejo domačih živali v osrednjem območju pojavljanja velikih zveri in se je izvajal v okviru Programa razvoja podeželja za Republiko Slovenijo 2004-2006⁶⁶ in vsakoletne uredbe o izplačilih, po kateri so sredstva namenjena povečanemu obsegu dela zaradi izvajanja zaščitnih ukrepov nadzora paše (postavljanje ograj, staj, redno odpiranje in zapiranje prehodov), hkrati pa spodbujajo prestrukturiranje reje drobnice v rejo velike živine, kar naj bi zagotavljalo sobivanje medveda s človekom, zlasti z lokalnim prebivalstvom. Za navedene ukrepe je bilo izplačanih 64,4 milijona tolarjev v letu 2002, 72,7 milijona tolarjev v letu 2003, 37,9 milijona tolarjev v letu 2004 in 40,8 milijona tolarjev v letu 2005.

2.3.3.2.a Ugotavljamo, da se kljub uvedbi dodatnih ukrepov za zmanjšanje konfliktov v kmetijstvu sredstva za izplačilo odškodnin niso znižala. Zato menimo, da bi moralo MOP pred pripravo novega

⁶⁴ SKOP je bil razdeljen na tri osnovne skupine ukrepov, ki določajo naravo in vsebino neposrednih plačil: I. skupina: zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje (9 ukrepov), II. skupina: ohranjanje naravnih danosti, biotske pestrosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine (8 ukrepov), III. skupina: varovanje zavarovanih območij (5 ukrepov).

⁶⁵ Na podlagi Uredbe o neposrednih plačilih za ukrepe SKOP v letih 2002, 2003 (EKO 2, EKO3), Uradni list RS, št. 34/02, 27/03, 31/03.

⁶⁶ Uradni list RS, št. 116/04.

akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom opraviti analizo učinkovitosti izvajanja posameznih ukrepov in ugotoviti morebitno neskladnost ukrepov ter pojasniti razloge za naraščanje števila škodnih primerov in sredstev za izplačilo odškodnin.

2.3.3.3 Zagotavljanje sonaravnega bivanja medveda in človeka

V okviru akcije A5 - Strategija sodelovanja z javnostmi je bilo raziskano, kakšno pojavnost v medijih dosega problematika, povezana z medvedom. Analiza mnenja prebivalcev s tega področja o ustreznosti sobivanja medveda in človeka ni bila opravljena.

Da bi ugotovili, kakšno je mnenje lokalnih skupnosti z osrednjega območja velikih zveri o ustreznosti upravljanja z njimi, smo 17 občinam na tem območju posredovali vprašalnik o učinkovitosti izvajanja strategije upravljanja z rjavim medvedom in zagotavljanja sobivanja s to zverjo. Na vprašalnike je odgovore posredovalo 15 lokalnih skupnosti, od njih pa le tri menijo, da se strategija upravljanja z rjavim medvedom ustrezno izvaja in da se sobivanje učinkovito uresničuje. Glavni problem lokalnih skupnosti je strah pred zvermi zaradi njihovega prepogostega približevanja naseljem, ob tem pa jih le pet meni, da lokalno prebivalstvo ustrezno upošteva predvidene ukrepe za sobivanje z velikimi zvermi.

Menimo, da bi morale MOP pri pripravi novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom več pozornosti nameniti izdelavi komunikacijske strategije z lokalnimi skupnostmi in lokalno prebivalstvo ozaveščati o pomenu bivanja velikih zveri v njihovem okolju.

2.3.4 Sodelovanje Republike Slovenije in Republike Hrvaške pri upravljanju z velikimi zvermi

Pri vključevanju Slovenije v mednarodna prizadevanja za ohranitev rjavega medveda tako strategija kot akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom predvidevata sprejem enotne meddržavne strategije za ohranitev rjavega medveda na območju Slovenije in sosednje Hrvaške ter zagotavljanje njenega obojestranskega izvajanja.

Sodelovanje med Slovenijo in Hrvaško pri upravljanju s populacijami velikih zveri je do sedaj potekalo predvsem na znanstveno-raziskovalnem področju, institucionalnega sodelovanja na tem področju pa ni. ZGS je leta 2002 sodeloval v strokovni skupini s področja divjadi in lovstva pri Stalni mešani komisiji po Sporazumu o obmejnem prometu in sodelovanju med Slovenijo in Hrvaško, kjer so bile podane zahteve po izdelavi strategije upravljanja z velikimi zvermi na področju obeh držav ter izdelavi skupnega načrta gospodarjenja z velikimi zvermi v obmejnem pasu. Leta 2004 je bil sestanek slovenskih in hrvaških predstavnikov institucij ter organizacij, ki upravljajo z rjavim medvedom, na katerem so se udeleženci dogovorili za medsebojno sodelovanje z namenom enotnega obravnavanja populacije rjavega medveda, ki si jo delita obe državi. Ustanovljena je bila mešana komisija, ki pa se v letu 2005 ni sestala, kar ne kaže na prioritarno obravnavanje tega področja. Ugotavljamo, da se dogovori o medsebojnem sodelovanju, sprejeti na strokovnih srečanjih, niso uresničili.

2.4 Ali so se ukrepi za obvladovanje podlubnikov izvajali učinkovito

2.4.1 Pojav gradacije podlubnikov

Visoke temperature in dolgotrajna suša v poletnih mesecih leta 2003 so predstavljale ugodne razmere za prekomerno namnožitev podlubnikov⁶⁷, ki povzročajo sušenje iglavcev, predvsem smrek. Takšne razmere so povzročile oslabitev vitalnosti smrek, ki v vhodne rove podlubnikov niso bile več sposobne izločiti smole, kar je njihov naravni obrambni mehanizem. Sovpadanje močne semenitve smreke in naravnih ujm (vetrolomov, toč in požarov) je še povečalo oslabelelost drevja, ki je postalo primerno za razvoj novih populacij lubadarja.

Oslabitev drevja zaradi učinkov suše je vplivala na ugodne razmere za hitro nadaljnjo množitev lubadarja, zato se je gradacija nadaljevala tudi v letih 2004 in 2005. Zaradi sušenja je bilo treba izvesti sanitarni posek prizadetega drevja in s tem preprečiti nadaljnjo širitev lubadarja. Eden od pomembnih dejavnikov, ki kaže na tveganje za pojav smrekovega lubadarja, je stopnja ohranjenosti gozdov⁶⁸ glede na naravno strukturo. Čim večja je stopnja ohranjenosti gozdov, tem manjša je možnost za pojav gradacije podlubnikov zaradi naravne obrambne sposobnosti avtohtonega drevja. V Sloveniji je zasmrečenih gozdov približno 15 odstotkov. Nastali so v 19. stoletju zaradi prevzemanja nemške šole gospodarjenja z gozdovi, ki je spodbujala doseganje največjih donosov s sajenjem monokulturnih drevesnih vrst s sorazmerno kratko obhodnjo⁶⁹. Najbolj so ogroženi smrekovi sestoji v nižinah, na aluvijalnih tleh, na južnih in jugozahodnih legah ter veliki površinski kompleksi zastaranih, pretežno smrekovih gozdov v nižinah do 600 metrov nadmorske višine.

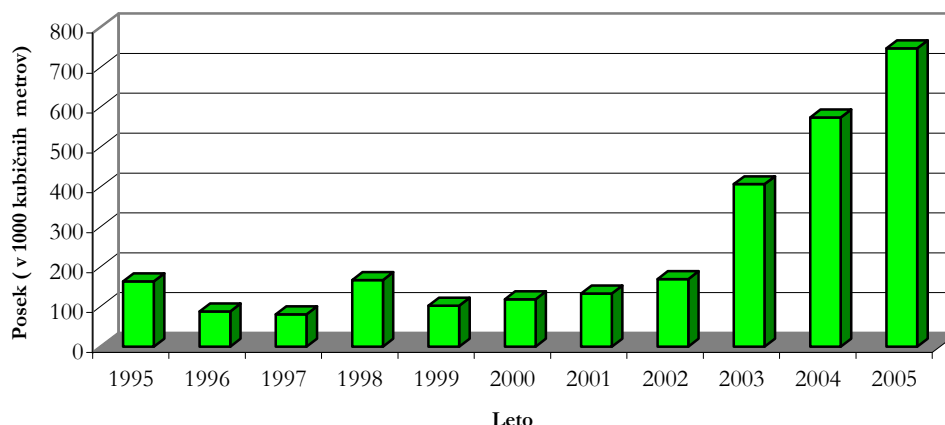
V letih 2003, 2004 in 2005 so bile zaradi lubadarja posekane največje količine lesa v zadnjih 20 letih. V Sloveniji je bilo posekano 407 tisoč kubičnih metrov lesa v letu 2003, 574 tisoč v letu 2004 in 747 tisoč v letu 2005, kar predstavlja približno 23 odstotkov vsega poseka v tem obdobju. Sanitarni posek iglavcev zaradi napada lubadarja od leta 1995 dalje je prikazan na sliki 4.

⁶⁷ Družina podlubnikov (Scolytidae) obsega okrog 2.000 vrst, pri čemer je bilo pri nas najdenih 88 vrst. V družino podlubnikov se uvrščajo tri poddružine, in sicer beljavarji, ličarji in lubadarji. Živijo večinoma na iglavcih in se najpogosteje prehranjujejo z živim delom drevesa – živim delom skorje ali živim delom lesa tik pod skorjo. Prizadenejo vitalne dele drevesa (kambij) in zaradi teh poškodb se drevesa sušijo. Večina naših vrst podlubnikov ima več generacij (praviloma dve do tri, v ugodnih razmerah pa še več) letno. Podlubniki se množično zbirajo v večje skupine in zaradi prehranjevanja z vitalnimi deli gostitelja lahko drevo hitro odmre. Najpogostejši vrsti lubadarja na navadni smreki pri nas sta osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus*) in šesterozobi smrekov lubadar (*Pityogenes chalcographus*).

⁶⁸ Stopnja ohranjenosti se določi z deležem tujih drevesnih vrst glede na naravne gozdne združbe. Ohranjeni gozdovi so gozdovi, ki jih sestavljajo avtohtone rastlinske vrste na ustreznem rastišču, oziroma v katerih je tujih ali redko prisotnih vrst do 30 odstotkov.

⁶⁹ Obdobje od pomladitve do poseka - za smreko traja od 70 do 90 let, za bukev 120 do 150 let in za hrast od 150 do 200 let.

Slika 4: Sanitarni posek zaradi lubadarja od leta 1995 do leta 2005

Vir: poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2005.

Najbolj prizadeto območje zaradi napada podlubnikov je bilo GGO Kočevje, kjer je bilo v letu 2005 izvedenega 30 odstotkov vsega sanitarnega poseka, sledijo pa GGO Ljubljana, Novo mesto in Maribor. Največja količina lesa oziroma več kot polovica vsega poseka v letu 2005 je bila posekana v mesecih julij, avgust in september.

Ena od pomembnejših nalog gospodarjenja z gozdovi je skrb za njihovo zdravstveno stanje. Na zdravje gozdov vpliva sklop dejavnikov, kot so podnebni dejavniki, naravne danosti rastišč, onesnaženost zraka, lastnosti drevesnih vrst, škodljivi biotski dejavniki (živali, bakterije, drugi mikroorganizmi, glive, parazitske rastline) ter gospodarske in druge dejavnosti v gozdu.

Dejavnosti spremljanja stanja in razvoja gozdov ter varstva gozdov opravlja kot javno gozdarsko službo ZGS. Delo v ZGS poteka v okviru centralne enote ter 14 območnih enot, ki so razdeljene v krajevne enote, te pa na revirje. Za izvedbo javne gozdarske službe v posameznem revirju je odgovoren revirni gozdar. Delo ZGS nadzira MKGP.

2.4.1.1 Posebnosti gradacije podlubnikov na Kočevskem in Postojnskem

Spremenjenost gozdov je lahko dejavnik tveganja za povečanje ogroženosti gozdov s podlubniki. Ozemlje predvidenega Regijskega parka Kočevsko – Kolpa in Regijskega parka Snežnik obsegata precejšen del ozemlja GGO Kočevje oziroma GGO Postojna. Na Kočevskem je stopnja ohranjenosti gozdov 77,5-odstotna, na Postojnskem pa 88,1-odstotna. Gozdovi obeh območij so ohranjeni bolj kot slovensko povprečje (69,3-odstotna ohranjenost), vendar pa so tudi na teh območjih prisotni izmenjalni močno zasmrečeni gozdovi. Takih gozdov je na Kočevskem 7,6 odstotka, na Postojnskem pa 2,6 odstotka. Na Kočevskem je smreka kot monokultura navzoča predvsem v gozdnogospodarskih enotah Vrbovec, Mozelj in Grčarice. Tu je bil posek zaradi napada podlubnikov največji, kar je tudi povzročilo najvišji delež sanitarnega poseka v GGO Kočevje glede na druge GGO.

Na učinkovitost obvladovanja podlubnikov pomembno vpliva tudi lastniška struktura gozdov. Izvajanje preventivnih in zatiralnih ukrepov bi moralo biti enako v vseh gozdovih, v praksi pa se je izkazalo, da je izvajanje ukrepov lažje zagotoviti v državnih gozdovih. Obe proučevani GGO imata višje deleže državnih gozdov (Kočevsko 59-odstotni in Postojnsko 42-odstotni delež) kot je slovensko povprečje (26 odstotkov državnih gozdov).

Podatki o evidentiranih in saniranih količinah lubadark za leti 2004 in 2005 za GGO Kočevje in Postojna v primerjavi s podatki za vso Slovenijo so razvidni iz tabele 7.

Tabela 7: Podatki o evidentiranih in saniranih količinah lubadark za leti 2004 in 2005 za GGO Kočevje, GGO Postojna in za vso Slovenijo

Območna enota	Leto 2005		Odstotek glede na podatke za Slovenijo za leto 2005		Leto 2004		Odstotek glede na podatke za Slovenijo za leto 2004	
	Evidentirano	Sanirano	Evidentirano	Sanirano	Evidentirano	Sanirano	Evidentirano	Sanirano
Kočevje	214.720	199.031	30,3	33,3	164.880	144.940	31,2	31,7
Postojna	11.680	11.020	1,6	1,8	32.450	30.500	6,1	6,7
Slovenija	708.609	597.621	100,0	100,0	529.171	456.582	100,0	100,0

Vir: podatki ZGS in MKGP.

2.4.2 Ukrepi za obvladovanje podlubnikov, ki jih je načrtoval in izvajal ZGS

Izvajanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov smo presojali z vidika:

- zagotavljanja pravočasnega odkrivanja žarišč podlubnikov in pravočasne izdaje odločb za njihovo sanacijo in
- zagotavljanja izvrševanja odločb za sečnjo drevja, napadenega z lubadarjem v predpisanem roku.

2.4.2.1 Načrtovanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov

ZGS mora v skladu s 27. členom ZG zagotavljati spremljanje in krepitev biološkega ravnotežja in zagotoviti izvajanje preprečevalnih in zatiralnih ukrepov za obvladovanje prenamnoženih populacij žuželk, ki lahko porušijo biološko ravnotežje v gozdu. Po določitih 28. člena ZG mora lastnik gozda izvajati vse s predpisi o varstvu gozdov predpisane ukrepe za preprečitev in zatrtje rastlinskih boleznih in prenamnoženih populacij žuželk. Za preprečitev širjenja podlubnikov ZGS lastnikom gozda z odločbo v upravnem postopku določi obveznost sanitarne sečnje in rok, v katerem so ti dolžni sečnjo opraviti. V skladu z drugim odstavkom 29. člena ZG lahko lastnik gozda opravi sanitarne sečnje tudi brez odločbe ZGS.

V skladu s točko 4.3 NPRG je treba v gozdovih izvajati ukrepe za nadzorovanje in obvladovanje podlubnikov. Za pripravo in izvajanje ukrepov za zatiranje podlubnikov je pristojen ZGS. Zaradi pojava

gradacije podlubnikov v letu 2003 je ZGS v začetku leta 2004 pripravil Navodila za obvladovanje podlubnikov, v katerih je določil naslednje ukrepe za omejitve in zatiranje podlubnikov:

- izvedba sanitarne sečnje na podlagi 29. člena ZG z izdajo odločbe o sečnji lastniku gozda; ob izdaji odločbe za sečnjo se praviloma določi rok 7 dni za njeno izvršitev; ta rok se lahko skrajša, če je več kot 25 odstotkov zalege podlubnikov ob izdaji odločbe že v razvojni fazi bube; iglaste gozdove morajo delavci ZGS v zimskem in poletnem času stalno nadzorovani, za vsa novo evidentirana žarišča morajo biti izdane odločbe, ki morajo biti izvršene do pomladanskega začetka aktivnosti podlubnikov; če se odločbe ne izvajajo, mora biti opravljena izvršba;
- postavitve mreže kontrolno-lovnih pasti s feromonskimi vabami in kontrolno-lovnih debel mora biti načrtovana in izvedena do pomladi;
- redno pregledovanje in čiščenje kontrolno-lovnih pasti in izdelava kontrolno-lovnih debel;
- uporaba insekticidov na žagah za predelavo sečnih ostankov;
- predpisana uporaba črne folije za prekrivanje kupov sečnih ostankov, ki ostanejo po poseku, in izdelava napadenih dreves v gozdu ter
- izobraževanje in osveščanje lastnikov gozdov in obveščanje javnosti.

Zaradi razsežnosti gradacije podlubnikov po letu 2003 je MKGP v letu 2005 sprejelo še Pravilnik o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov⁷⁰. Pravilnik v 2. členu določa, da morajo lastniki do 20. marca posekati s podlubniki napadeno drevje, do 15. aprila pa urediti sečišča.

Izvedbo ukrepov varstva pred podlubniki ZGS načrtuje v Programu del in vlaganj v gozdove na podlagi trendov gibanja populacij podlubnikov v predhodnih in tekočem letu, klimatskih razmer v letu poprej, stanja potencialno ogroženih iglastih gozdov in predvidenih trendov razvoja populacij lubadarja. Vsaka krajevna enota ZGS izdelava varstveni načrt, v katerem načrtuje ukrepe za obvladovanje podlubnikov. Izvedba del za zagotavljanje varstva pred podlubniki je sofinancirana iz državnega proračuna na podlagi vsakoletne pogodbe o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove, sklenjene med ZGS in MKGP.

Tabela 8: Sredstva sofinanciranja MKGP za varstvo gozdov

Proračunska postavka	v tisoč tolarjih			
	2002	2003	2004	2005
6326 Preventivno varstvo gozdov:				
- program	94.598	120.728	101.223	132.378
- realizacija	94.571	120.728	101.103	131.477

Vir: evidenca MKGP.

2.4.2.2 Izvajanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov

2.4.2.2.a S primerjavo dokumentacije o načrtovanih in izvedenih del za zatiranje podlubnikov smo ugotovili, da so Območna enota Kočevje, Območna enota Postojna, kot tudi ZGS kot celota izvedli vsa načrtovana preventivna dela za obvladovanje podlubnikov. Kontrolno-lovne pasti in kontrolno-lovna debela so bila izvedena v načrtovanem obsegu.

⁷⁰ Uradni list RS, št. 52/05.

2.4.2.2.b Ker je za zaustavitev širjenja lubadarja najpomembnejši pravočasen posek in izdelava⁷¹ lubadark⁷², smo želeli preveriti, ali ZGS zagotavlja izvrševanje odločb v predpisanem roku. Ugotovili smo, da ZGS nima vzpostavljene tekoče centralne evidence, iz katere bi bilo mogoče pridobiti podatek, koliko odločb je bilo izvršenih in koliko sečišč je bilo urejenih v roku, predpisanem v Pravilniku o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov. Takšna evidenca, predvsem v času gradacije podlubnikov, centralni enoti ne zagotavlja ustreznega tekočega pregleda pravočasnosti izvrševanja odločb za sanitarno sečnjo. Evidence o izdanih odločbah za sanitarno sečnjo, rokov za izvedbo odločb, opravljeni kolavdaciji ter količini poseka se vodijo na ravni krajevnih in območnih enot, v računalniški program pa je vgrajena tudi možnost spremljanja datuma poseka.

Pojasnilo ZGS

Centralna enota ZGS dobiva podatke o urejanju sečišč naknadno, kar ne omogoča sprotnega spremljanja in pravočasnega ukrepanja. Zdajšnji sistem je bi prilagojen na manjše kalamitete lubadarja, zato je ZGS sam pristopil k izboljšavi obstoječega sistema.

Odločbe za posek izdaja na podlagi odkazilnega manuala⁷³, ki ga sestavi revirni gozdar, vodja krajevne enote ZGS. Podatki iz odločb⁷⁴ so evidentirani v okviru krajevne enote⁷⁵ in se mesečno združujejo na ravni krajevnih in območnih enot, ki podatke mesečno posredujejo centralni enoti. Evidence o izdanih odločbah ne vsebujejo datuma izvršljivosti odločbe, zato pravočasnosti izvrševanja odločb ni mogoče spremljati sistematično.

Izvršljivost odločb za svoj revir spremlja revirni gozdar, ki je odgovoren za preverjanje izvršitev odločb v določenem roku. Po obvestilu lastnika, da so bila opravljena naložena dela, revirni gozdar opravi pregled sečišča in sestavi kolavdacijski zapisnik oziroma izpolni obrazec za prevzem sečišča, iz katerega je razvidno, da so bila v skladu z zahtevami opravljena vsa dela.

Da bi ugotovili, ali je bila sanacija prizadetih dreves izvedena v roku, smo na vzorcu odločb za izvedbo sanitarne sečnje, ki so izdane na podlagi 29. člena ZG, za območni enoti Kočevje in Postojna preverili pravočasnost njihove izvršitve. Ugotovili smo, da iz kolavdacijskih zapisnikov oziroma zapisnikov o prevzemih sečišč ni razviden datum opravljene sečnje in spravila lesa. Glede na to, da datumov opravljene sečnje in spravila lesa ni bilo mogoče ugotoviti, smo upoštevali datum prevzema sečišča.

Pojasnilo ZGS

Datum poseka je lahko predvsem na večjih sečiščih za posamezne skupine dreves oziroma vrste sečnje različen, saj sečnja lahko poteka več dni. Tudi datum spravila ni nujno enak dnevu poseka. Po poseku in spravilu je potrebno sečišče še urediti. ZGS opravi prevzem sečišča, ko je le to urejeno v skladu s Pravilnikom o izvajanju sečnje, ravnanju s sečnimi ostanki in zlaganju gozdnih lesnih sortimentov. Pravočasnost izvedbe sanitarne sečnje revirni gozdar kontrolira z vmesnimi obhodi. Zaradi prostorske razpršenosti sanitarnih sečenj in v času gradacij, skoraj nemogoče fizične prisotnosti pri odkrivanju in evidentiranju novih žarišč ter hkratnem nadzoru, z odločbami izvedbe naloženih del bi bilo smiselno tudi zakonsko urediti obveznost lastnikov gozda, da o opravljeni sečnji obvesti ZGS.

⁷¹ Izdelava pomeni, da je potrebno po poseku veje in vrhače odstraniti od debla in deblo olupiti.

⁷² Lubadarka je smreka, napadena z lubadarjem.

⁷³ Zapisnik o ogledu in določitvi drevja za posek.

⁷⁴ Datum odločbe, številka odločbe, krajevna in območna enota izdaje odločbe, lastnik gozda in količina odkazanega drevja.

⁷⁵ Računalniški program za vodenje izdanih odločb.

Za Območno enoto Kočevje smo ugotovili, da je bilo 70 odstotkov sečišč prevzetih po izteku roka za izvršitev odločbe. Rok izvršitve odločbe je bil v povprečju zamujen za 20 dni, najdaljši zamujeni rok pa je znašal 60 dni. Gre pretežno za odločbe, izdane SKZG za posek in izdelavo večjih količin lubadark. Zaradi prevelike namnožitve lubadarja na Kočevskem koncesionar, ki izvaja gozdarsko službo v državnih gozdovih, ni uspel zagotoviti poseka napadenega drevja v določenem roku. V večini primerov je sanacija trajala prek določenega roka zaradi velikih količin odkazanih lubadark. Zaradi varnosti na sečišču ponavadi delo opravlja le ena ali dve skupini. Iz podatkov, ki jih vodi Območna enota Kočevje, izhaja, da je bilo v letu 2005 od 621 izdanih odločb za posek lubadark v državnih gozdovih v roku realiziranih le 29 odstotkov teh odločb.

Na Območni enoti Postojna je bila v roku prevzeta polovica sečišč za izbrane odločbe. V povprečju so bile zamujene odločbe izvršene v 23 dneh po roku, najdaljša zamuda pri izvršitvi odločbe pa je znašala 79 dni.

ZGS bi moral za učinkovito zagotavljanje izvrševanja odločb v določenem roku predvsem v času gradacije zagotoviti sistematično spremljanje datuma zapadlosti odločb, saj je za omejitve širjenja podlubnikov pomembna predvsem pravočasna izvršitev poseka in izdelava lubadark. Kot merilo za presojo učinkovitosti izvajanja ukrepov obvladovanja podlubnikov s sanitarno sečnjo smo upoštevali rok izvršitve poseka in izdelave lubadark, ki je določen v odločbi. Ker smo ugotovili, da v proučevanih območnih enotah 50 odstotkov (Postojna) oziroma 70 odstotkov (Kočevje) odločb o sanitarni sečnji ni bilo izvršenih v predpisanem roku, menimo, da ZGS ni zagotavljal učinkovite sanacije s podlubniki prizadetega drevja.

Pojasnilo ZGS

V smislu varstva gozdov je rok sanacije odvisen od obdobja, ki preteče od odkritja s podlubniki napadenih dreves do izleta novih generacij iz teh dreves. Razvojni cikel podlubnikov traja od 8 do 10 tednov, odvisno od vremenskih razmer. Rok 10 dni je tako lahko prekratek ali pa, če je zalega podlubnikov odkrita v zgodnjih razvojnih stopnjah oziroma v zimskem času, ko se aktivnost podlubnikov prične v prvih pomladanskih dneh ko temperatura presega 16° C, tudi daljši.

ZGS trenutno posodablja računalniški sistem spremljanja izdanih odločb. Predvidena je vzpostavitev neposredne povezave med krajevnimi, območnimi in centralno enoto. Za učinkovitejše spremljanje izvrševanja odločb naj bi bila evidenca dopolnjena s podatkom o roku za izvršitev odločbe. Podatke bo v sistem vnašal revirni gozdar, takoj po potrditvi vnosa vodij krajevnih in območnih enot pa naj bi bile dostopne tudi v okviru centralne enote. Novi računalniški sistem naj bi omogočil boljši pregled nad izdanimi odločbami.

Pojasnilo ZGS

Prevzeme sečišča se opravi, ko so bila izvedena vsa dela, določena z odločbo in s predpisi. Kolavdiranje odločb je lahko zato zaradi izvajanja sečnega reda kasnejše, kot je to navedeno v odločbi za sanitarno sečnjo.

2.4.2.2.c ZGS zagotavlja podatke o evidentiranih in saniranih lubadarkah ob koncu leta. Po teh podatkih je bilo v letu 2004 v Sloveniji saniranih 86 odstotkov vsega drevja, evidentiranega za posek (v Območni enoti Postojna 94 odstotkov in v Območni enoti Kočevje 88 odstotkov), v letu 2005 pa 84 odstotkov (v Območni enoti Postojna 94 odstotkov in v Območni enoti Kočevje 93 odstotkov).

Pojasnilo ZGS

Pri vrednotenju količin evidentiranih in saniranih lubadark ob koncu leta je treba upoštevati, da pribaja do prenosa

evidentiranih količin s pretekelega leta v sanacijo novega leta, zato nesanirane količine ne pomenijo dejanskega stanja nesaniranih lubadarok. Delež sanacije 80 do 90 odstotkov je v primerjavi s sosednjimi državami (ustna pojasnila) zavidanja vreden dosežek.

Menimo, da delež saniranih dreves ob koncu leta ni ustrezen pokazatelj učinkovitosti ZGS pri zagotavljanju izvrševanja odločb, temveč je to lahko le odstotek pravočasno izvršenih odločb, saj le pravočasen sanitarni posek omejuje nadaljnje širjenje podlubnikov.

Za boljše spremljanje učinkovitosti obvladovanja podlubnikov bi moral ZGS izdelati sistem kazalnikov, postaviti njihove ciljne vrednosti ter ugotavljati odstopanja od njih in jih pojasniti.

2.4.2.2.d Če lastnik gozda ne izvrši odločbe za sanitarno sečnjo v predpisanem roku, mora izvršbo zagotoviti ZGS. Glede na to, da ZGS ne zaposluje izvajalcev sečnje, za izvedbo teh del sklepa pogodbe z izvajalci za posamezne območne enote ZGS. Za izvršbe so zagotovljena sredstva v proračunu, ki pa jih ZGS ni v celoti izkoristil.

Ugotovili smo, da so bile vsakoletne pogodbe z izvajalci sečnje podpisane že po zaključku zimske sečnje, in sicer:

- za leto 2005 v maju in juniju, oziroma v nekaterih območnih enotah šele v juliju,
- za leto 2004 v marcu, aprilu oziroma maju in
- za leto 2003 pa v aprilu in maju, oziroma v nekaterih območnih enotah celo v septembru.

Kljub temu, da je napadeno drevje ostajalo neposekano, ter da so bila na razpolago proračunska sredstva za izvedbo poseka, ZGS izvršb odločb za sanitarno sečnjo ni izvajal v razpoložljivem obsegu. Zaradi prepozne sklenitve pogodb tudi ni bilo mogoče opraviti zimske sečnje, ki jo je praviloma treba opraviti do 20. marca⁷⁶.

Pojasnilo ZGS

Navodila za izvedbo javnega naročila male vrednosti je izdelal ZGS in posamezna območna enota lahko takoj po podpisu pogodbe prične z izvedbo javnega naročila za izbor izvajalca izvršb. Izvršbe so kot posledica neizvedbe z odločbo naloženih del opredeljene v vseh navodilih ZGS tudi v zloženki, ki jo deli ZGS lastnikom gozdov. V večini izdani sklep o izvršbi po drugi osebi že prisili lastnika gozda, da izvede naloženo delo. Odgovornost za izvedbo del po drugi osebi je naložena ZGS, dejansko pa jo mora izpeljati pooblaščen oseba ZGS, ki je odločbo izdala.

V tabeli 9 so prikazani podatki o izdanih in realiziranih sklepih za izvršbo, opravljenih izvršbah sanitarnih sečenj ter sredstvih za izvršbo sanitarnih sečenj za leta 2003, 2004 in 2005.

⁷⁶ Zimsko sečnjo je v skladu s 30. členom ZG treba opraviti do 30. marca, v skladu s Pravilnikom o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov pa do 20. marca.

Tabela 9: Število opravljenih izvršb sanitarnih sečenj, število izdanih in realiziranih sklepov o izvršbi ter načrtovana in porabljena sredstva za izvršbe

Leto	Število opravljenih izvršb	Število izdanih sklepov o izvršbi	Število realiziranih sklepov o izvršbi	Načrtovana sredstva za izvršbe v tisoč tolarjih	Porabljena sredstva za izvršbe v tisoč tolarjih	Delež porabljenih sredstev glede na načrtovana v odstotkih
2003	1	42	41	918	423	46,2
2004	3	114	111	1.500	76	5,0
2005	7	18	11	4.940	1.627	32,9
Skupaj	11	174	163	7.358	2.126	28,9

Vir: evidenca MKGP in ZGS.

Pojasnilo ZGS

Proračunska sredstva za izvedbo izvršb bi zadoščala za okvirno realizacijo neizvršenih odločb v obsegu 295 kubičnih metrov lubadarke za leto 2003, 480 kubičnih metrov lubadarke za leto 2004 in 1.580 kubičnih metrov lubadarke za leto 2005, kar ne zadošča za popolno realizacijo neizvršenih odločb, temveč zgolj za delež, ki bi znašal ob predpostavki, da je potrebno izdelati z izvršbami 5 odstotkov vseh evidentiranih lubadarke, in sicer 1,4 odstotka v letu 2003, 1,6 odstotka leta 2004 in 4,2 odstotka leta 2005 ter ob predpostavki, da je potrebno izdelati z izvršbami 2 odstotka vseh evidentiranih lubadarke, tj. 3,6 odstotka leta 2003, 4,1 odstotka leta 2004 in 10,5 odstotka leta 2005. Pooblaščene osebe ZGS so lahko izdajale sklepe o izvršbi, pri čemer razen omejenih finančnih sredstev ni bilo nobenih omejitev.

2.4.2.3 Nadzor izvajanja ukrepov na krajevnih in območnih enotah ZGS

Da bi ugotovili, kako območne in krajevne enote izvajajo nadzor odkrivanja in sanacijo žarišč lubadarja, smo jim posredovali vprašalnik. Odgovorile so vse območne enote.

Pogostost pregledov revirjev ni vnaprej predpisana in zato ni enotna po območnih in krajevnih enotah. V večini krajevnih enot revirni gozdar opravlja nadzor v dogovoru z vodjo krajevne enote, ki določi pogostost pregledov glede na razmere v revirju. O opravljenem delu poročajo vodjem krajevnih enot, ti pa vodjem območnih enot. Vodje krajevne enote mesečno sestavijo poročilo o stanju podlubnikov in ga posredujejo na centralno enoto. Ob gradaciji lubadarja se v revirjih poveča frekvenca nadzora in se izvedejo potrebni ukrepi za zatiranje. Večina območnih enot je povečala obseg aktivnosti za obveščanje in ozaveščanje lastnikov gozdov in javnosti s članki, prispevki v medijih in na delavnicah za lastnike gozdov.

Za pravočasno izvrševanje odločb za sanitarno sečnjo v vseh krajevnih in območnih enotah skrbijo revirni gozdarji. O neizvršitvi odločb poročajo vodjem krajevnih in po potrebi vodjem območnih enot. O pretečenem roku lastnike gozdov najprej obvestijo ustno, naslednja stopnja je obvestilo gozdarskega inšpektorja, sledi pa izvršba, ki jo krajevne enote le redko izvajajo. Območne enote poudarjajo pomembnost ustreznega sodelovanja z lastniki gozdov, opozarjanja na nujnost pravočasnega izvrševanja odločb, za uspešno se je izkazalo sodelovanje z gozdarsko inšpekcijo, prisilno izvršitev odločb pa izvajajo zelo redko.

Glede na to, da predvsem odkrivanje novih žarišč po vseh območnih in krajevnih enotah ne poteka na enoten način, menimo, da bi morala centralna enota pripraviti enotna navodila in smernice glede pogostosti in načina izvajanja kontrolnih pregledov ter poročanja o ugotovitvah. Na podlagi analize

tveganj (izbruh lubadarja v posameznih krajevnih in območnih enotah, velike razlike med evidentiranimi in saniranimi količinami napadenega drevja) bi morala občasno opraviti tudi nadzor pravočasnosti odkrivanja novih žarišč in ustreznosti sanacije obstoječih. Vzpostaviti bi morala tudi enoten način rednega posredovanja podatkov o izvrševanju odločb gozdarski inšpekciji.

Pojasnilo ZGS

ZGS meni, da predpisovanje minimalnega obsega preventivnega pregledovanja gozdnih sestojev ni potrebno, ker je to že stalna naloga revirnega gozdarja, predpisana s Pravilnikom o notranji organizaciji in sistemizaciji ZGS, in bi vsako predpisovanje minimalnega obsega zmanjševalo že predpisane obveznosti. Na ZGS se pripravljajo spletna aplikacija, ki bo na podlagi vbodov o sestojih in meteoroloških razmerah omogočala delavcem ZGS in lastnikom gozdov, da locirajo območja z veliko verjetnostjo napada podlubnikov. Nadzor se bo izvajal prek novega sistema zbiranja in vodenja podatkov o izbiri drevja za posek in gozdnogojitvenih ter varstvenih delih, ki je tik pred uvajanjem v operativno rabo. Zajemanje podatkov, vsebina podatkov, ravni odgovornosti, pregledovanje, potrjevanje in avtomatsko opozarjanje na neizvajanje odgovornosti na posamezni ravni ter obveščanje višje ravni o tem bo zagotovilo večjo preglednost in učinkovitost delovanja javne gozdarske službe in ZGS. Pregledovanje gozdov pa je v skladu z 28. členom ZG in z drugimi podzakonskimi predpisi naloženo tudi lastnikom gozdov.

2.4.3 Nadzor obvladovanja podlubnikov, ki ga izvaja MKGP

V skladu z 29. členom ZG je MKGP, potem ko je ZGS ugotovil, da je bilo v gozdovih zaradi prisotnosti podlubnikov porušeno biološko ravnovesje, da ga ni bilo več mogoče vzpostaviti z ukrepi, ki jih je ZGS izvajal do tedaj, pričelo izvajati svoje pristojnosti tako, da je v letu 2003 imenovalo strokovno komisijo in v letu 2005 izdalo Pravilnik o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov. V komisijo⁷⁷ so bili imenovani predstavniki MKGP, ZGS, Gospodarske zbornice Slovenije – Združenja za gozdarstvo, Gozdarskega inštituta Slovenije, Biološke fakultete, SKZG, Kmetijske gozdarske zbornice Slovenije in Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo. Naloge komisije so bile predlaganje dodatnih ukrepov za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov ter obveščanje javnosti o stanju podlubnikov, o izvajanju ukrepov za preprečevanje njihovega širjenja in za zatiranje.

Komisija se je do konca leta 2005 sestala štirikrat⁷⁸. Obravnavala je vsakokratno stanje podlubnikov in oblikovala ukrepe za njihovo nadaljnje obvladovanje.

2.4.3.a Pomembnejši zaključki in sklepi komisije so:

- zagotoviti čim hitrejši posek napadenega drevja,
- če se odločbe za izvedbo sanitarne sečnje ne izvedejo, mora ZGS v okviru razpoložljivih sredstev izvesti izvršbe ter
- uvesti dodatne ukrepe za obvladovanje podlubnikov.

Na predlog ZGS so bili maja 2005 za leti 2005 in 2006 s Pravilnikom o dodatnih ukrepih za preprečevanje širjenja in za zatiranje podlubnikov odrejeni dodatni ukrepi za zatiranje podlubnikov, kot so:

- v večjih žariščih obravnavati določen odstotek dreves kot lovna drevesa,
- povečati število lovnih in kontrolnih pasti,
- prekinitev redne sečnje pri lastnikih, ki niso opravili sanitarnega poseka,

⁷⁷ Odločba o imenovanju komisije za spremljanje stanja podlubnikov št. 012-74/2003 z dne 16. 9. 2003.

⁷⁸ Oktobra 2003, januarja 2004, februarja 2004 in aprila 2005.

- žage in zasilna skladišča z več kot 100 kubičnimi metri zaloge lesnih sortimentov je treba oskrbeti z režastimi pastmi in zagotoviti njihovo redno oskrbo,
- na skladiščih gozdnih lesnih sortimentov, ki so jih napadli podlubniki, se dovoli uporaba insekticidov ter
- usposabljanje interventnih skupin na območjih, kjer ni dovolj usposobljenih izvajalcev.

Menimo, da bi za učinkovito izvajanje zaključkov in sklepov, ki jih je sprejela komisija in se nanašajo na zagotovitev čim hitrejšega poseka napadenega drevja in izvajanja izvršb v okviru razpoložljivih sredstev, MKGP moral zagotoviti dosledno spremljanje njihovega izvajanja ter oceniti učinkovitost njihovega izvajanja. Tega v revidiranem obdobju ni storil, ZGS je o izvajanju ukrepov poročal le na sestankih delovne skupine, ki so bili organizirani največ dvakrat letno.

Pojasnilo MKGP

Z analizo stanja na podlagi letnih poročil ZGS o delu in letnih poročil o gozdovih in dodatnih analiz in ugotovitev, ki naj bi jih pripravile ustanove, iz katerih so člani komisije (npr. poročila gozdarske inšpekcije), naj bi komisija do konca leta 2006 ugotovila: kako so bili realizirani dodatni ukrepi; ali je njihovo izvajanje še potrebno in izvajanje katerih je še potrebno; ali je gradacija podlubnikov že v taki fazi, da delovanje komisije ni več potrebno in predpis naj bi veljal le za določeno dobo, praviloma do normalizacije stanja populacij podlubnikov.

2.4.3.b Za nadzor nad izvajanjem 29. člena ZG je pristojna gozdarska inšpekcija v okviru Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: gozdarska inšpekcija). Iz poročil o delu je razvidno, da je gozdarska inšpekcija v letih 2003 in 2004 izvajala nadzore s področja varstva gozdov, v letu 2005 pa je pričela izvajati tudi samostojne inšpekcijske preglede sanitarnih sečenj in kontrole podlubnikov. Opravila je 179 inšpekcijskih pregledov izvrševanja sanitarnih sečenj in 33 pregledov podlubnikov ter izdala 2 sklepa o izvršbi, 5 opozoril pred ukrepanjem, 22 odločb – opominov v znesku 525 tisoč tolarjev ter 5 zahtevkov za izterjavo Davčni upravi Republike Slovenije za plačilo stroškov sanitarne sečnje. Pri kontroli nesaniranih žarišč je ugotovila, da ZGS ne zagotavlja ukrepov za varstvo pred podlubniki v celoti, ker ne izdaja dosledno sklepov o izvršbi. Izvršb v prvi polovici leta sploh ne izvaja, ker nima izbranih izvajalcev, zato spomladi lubadar izleti, sankcija za storjeni prekršek pa k ohranitvi gozdov nič ne prispeva. Ugotovila je tudi, da ni zagotovljeno sprotno odvažanje napadenih sortimentov iz gozdov za zatiranje na skladiščih, kar povečuje tveganje, da bo lubadar izletel pred opravljenim zatiranjem.

Pojasnilo MKGP

V letu 2005 so na podlagi spremenjenega Zakona o prekrških⁷⁹ pričeli delovati inšpekcijski organi, tudi gozdarska inšpekcija, kot prekrškovni organi. Pooblašeni so, da lahko izrekuje sankcije v hitrem prekrškovnem postopku. Do takrat je gozdarska inšpekcija za vse kršitve predpisov, za katere je pooblašena, vlagala predloge za uvedbo postopka pri sodnikih za prekrške. Skupaj je bilo v obdobju od leta 1995 do leta 2004 opravljenih približno 4 tisoč inšpekcijskih pregledov s področja varstva gozdov, izdanih je bilo 771 odločb, vloženih je bilo 514 predlogov sodnikom za prekrške, znesek kazni po teh postopkih pa je skupaj znašal 6.849 tisoč tolarjev.

2.4.3.c MKGP je pripravilo izračun škode v gozdovih zaradi čezmernega razmnoževanja podlubnikov, vendar po izračunih ni dosegla obsega, ki jih za uporabo sredstev proračunske rezerve za sanacijo zaradi naravne nesreče, kamor sodi tudi množičen izbruh škodljivih organizmov, določa Zakon o odpravi

⁷⁹ Uradni list RS, št. 7/03, 86/04 in 44/05.

posledic naravnih nesreč⁸⁰. Po ocenah MKGP je škoda zaradi lubadarja⁸¹ v letu 2004 znašala 2.524.800 tisoč tolarjev. Ob uporabi enakih predpostavk za izračun, bi nastala gospodarska škoda za leto 2003 znašala 1.990.542 tisoč tolarjev, za leto 2005 pa 3.240.416 tisoč tolarjev oziroma skupaj 7.755.758 tisoč tolarjev.

⁸⁰ Uradni list RS, št. 75/03 in 98/05.

⁸¹ Pri izračunu so upoštevane štiri vrste škode – nastalih stroškov: zmanjšana vrednost lesa: 600 tisoč kubičnih metrov lesa x 2 tisoč tolarjev = 1.200 tisoč tolarjev; izpad donosa (prirastek): 20 tisoč kubičnih metrov x 6 tisoč tolarjev = 120 tisoč tolarjev; stroški sanacije (sadnja): 1,2 tisoč hektarov x 2.500 komadov x 120 tolarjev = 360 tisoč tolarjev, 15.000 dni x 16 tisoč tolarjev = 240 tisoč tolarjev, povečani stroški poseka: 600 tisoč kubičnih metrov x 0,6 x 2.400 tolarjev x 0,7 (beljenje) = 604.800 tolarjev; skupaj 2.524.800 tisoč tolarjev.

3. MNENJE

Revidirali smo načrtovanje in izvajanje ukrepov za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti na področju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa v obdobju od leta 1996 do konca leta 2005. Za pravilnost in smotrnost načrtovanja in izvajanja teh ukrepov so, glede na svoje pristojnosti, odgovorni minister za okolje in prostor, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter direktor Zavoda za gozdove Republike Slovenije. Naša naloga je podati mnenje o pravilnosti in smotnosti izvajanja ukrepov za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti na področju predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa.

Revizijo smo izvedli v skladu z mednarodnimi revizijskimi standardi, ki jih določa Napotilo za izvajanje revizij⁸². Revizijski postopki so obsegali pridobivanje in pregledovanje podatkov ter njihovo analiziranje in presojanje. Menimo, da je opravljena revizija primerna podlaga za izrek mnenja o skladnosti načrtovanja in izvajanja ukrepov za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti s predpisi in izrek mnenja o smotnosti načrtovanja in izvajanja teh ukrepov.

3.1 Mnenje o pravilnosti poslovanja Ministrstva za okolje in prostor

Menimo, da MOP ni ravnalo v skladu s sprejetimi programi ter ratificiranimi mednarodnimi konvencijami, ki jih je sprejel Državni zbor Republike Slovenije kot usmeritve za njegovo delo, ker:

- ni takoj po uveljavitvi NPVO sprejelo vseh potrebnih strateških dokumentov za ohranjanje in zaščito biotske raznovrstnosti v Sloveniji, kot so SOBR, SVN in ANOBR (točki 2.1.2.1 in 2.1.2.2),
- ni v predvidenih rokih v skladu s točko UK-ZA-7.BIO NPVO in 8. členom MKBR sprejelo aktov o zavarovanju predvidenih zavarovanih območij (točka 2.1.3.1) in
- v letu 2005 ni pripravilo strategije upravljanja z volkom in risom ter ni pripravilo novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom, kar ni v skladu s točko 4.2.1 ReNPVO in s 6. členom MKBR (točki 2.3.2.1 in 2.3.2.2).

Razen v primerih, navedenih v prejšnjem odstavku, je MOP po našem mnenju pri ohranjanju in zaščiti biotske raznovrstnosti v vseh pomembnih pogledih ravnalo v skladu s predpisi (*mnenje s pridržkom*).

⁸² Uradni list RS, št. 41/01.

3.2 Mnenje o smotrnosti poslovanja

3.2.1 Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za okolje in prostor pri zagotavljanju potrebnih podlag za izvajanje politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti na ravni države, pri ustanavljanju regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa in pri upravljanju s populacijami velikih zveri

Menimo, da MOP ni zagotovilo učinkovitega izvajanja politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti, ker ni:

- pravočasno pripravilo in sprejelo vseh potrebnih strateških dokumentov ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti, s čimer bi bile določene enotne usmeritve za izvajanje ukrepov in aktivnosti za preprečitev nadaljnjega zmanjševanja biotske pestrosti (točka 2.1.2.2);
- ob pripravi NPVO in ReNPVO pripravilo načrta potrebnih aktivnosti za ustanavljanje vseh predvidenih zavarovanih območij z opredelitvijo potrebnih nalog, nosilcev za njihovo ustanovitev in rokov za izvedbo posamezne aktivnosti ter opredelilo način spremljanja izvajanja aktivnosti (točki 2.1.3.2.a in 2.1.3.2.b);
- v proces načrtovanja in ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa v večji meri skušalo vključiti tudi druga pristojna ministrstva in oblikovati konkretne programe razvoja in prestrukturiranja posameznih območij obeh parkov, kar bi povečalo možnost uspešne ustanovitve obeh parkov in hkrati oblikovanja vseh potrebnih pogojev za celovito udejanjanje koncepta trajnostnega razvoja (točki 2.2.4.d in 2.2.4.e);
- pravočasno zagotovilo priprave in sprejema strategij upravljanja z volkom in risom, s čimer bi omogočilo učinkovitejše in usmerjeno upravljanje z obema populacijama ter omogočilo pregledno spremljanje stanja in sprememb v populacijah, ki bi jih bilo mogoče povezati z izvajanjem posameznega ukrepa; pravočasen sprejem novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom bi omogočil učinkovitejše izvajanje ukrepov za doseg ciljev strategije upravljanja z rjavim medvedom (točki 2.3.2.1 in 2.3.2.2);
- določilo osebe, odgovorne za koordinacijo nosilcev posameznih aktivnosti za izvajanje ukrepov strategije upravljanja z rjavim medvedom ter za spremljanje izvajanja strategije in oceno učinkovitosti izvajanja ukrepov in njihovega medsebojnega delovanja (točka 2.3.3.1.d).

3.2.2 Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pri izvajanju strategije upravljanja z rjavim medvedom

Menimo, da MKGP ni zagotovilo učinkovitega izvajanja strategije upravljanja z rjavim medvedom, ker je ni ustrezno spremljalo in ni ugotavljalo, ali se posamezni ukrepi izvajajo in ni ocenjevalo učinkovitosti izvajanja posameznega ukrepa (točka 2.3.3.1.c).

3.2.3 Mnenje o uspešnosti poslovanja Ministrstva za okolje in prostor pri izvajanju politike ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti, ustanavljanju regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa ter pri upravljanju s populacijami velikih zveri

Menimo, da MOP pri izvajanju parkovne politike ter pri uveljavljanju koncepta trajnostnega razvoja ni bilo uspešno, ker:

- ni v predvidenem roku pripravilo aktov o zavarovanju za nobenega od predlaganih naravnih parkov, katerih ustanovitev je bila načrtovana v NPVO, zaradi česar ni bil dosežen cilj, tj. z eno od kategorij zavarovanja zavarovati 30 odstotkov ozemlja Slovenije (točka 2.1.3.1);
- ni ustanovilo predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa, kljub temu da so bile pripravljene vse zahtevane strokovne podlage; ker predvidena parka nista bila ustanovljena, so manjše tudi možnosti za sodelovanje s sosednjim Narodnim parkom Risnjak pri izvajanju skupnih okoljskih projektov (točka 2.2.4.e);
- se zaradi neustanovitve predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa koncept trajnostne rabe prostora in sestavin biotske raznovrstnosti ni mogel uresničevati v enaki meri, kot bi se lahko ob ustanovitvi parkov in uresničevanju načrtovanih ciljev ustanovitve (točke 2.2.7.a, 2.2.7.b, 2.2.7.c).

3.2.4 Mnenje o uspešnosti poslovanja Zavoda za gozdove Slovenije pri izvajanju projekta Life za ohranitev rjavega medveda

Menimo, da je ZGS zagotovilo uspešno izvajanje projekta Life, kar je pomembno prispevalo k uspešnemu izvajanju strategije in akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom. Izvedene akcije predstavljajo ustrezno podlago za pripravo novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom.

3.2.5 Mnenje o učinkovitosti poslovanja Zavoda za gozdove Slovenije pri izvajanju ukrepov za obvladovanje podlubnikov

Menimo, da ZGS pri izvajanju ukrepov za obvladovanje podlubnikov ni bil učinkovit, ker ni:

- vzpostavil učinkovitega spremljanja izvršljivosti odločb o sanitarni sečnji iglavcev, prizadetih s podlubniki (točke 2.4.2.2.a, 2.4.2.2.b, 2.4.2.2.c in 2.4.2.2.d),
- pravočasno sklepal pogodbe z izvajalci poseka izvršbe in dosledno izvrševal prisilnega poseka v okviru razpoložljivih sredstev za ta namen (točka 2.4.2.2.d) in
- v večji meri izvajal nadzor pravočasnosti izvrševanja odločb ter njihove sanacije po območnih enotah (točka 2.4.2.3).

3.2.6 Mnenje o učinkovitosti poslovanja Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pri nadzoru izvajanja ukrepov za obvladovanje podlubnikov

Menimo, da poslovanje MKGP pri izvajanju nadzora ukrepov za obvladovanje podlubnikov ni bilo učinkovito, ker ni zagotovilo stalnega spremljanja izvajanja zaključkov in sklepov o ukrepih za

obvladovanje podlubnikov, ki se nanašajo na pravočasnost izvrševanja odločb o sanitarni sečnji ter na izvajanje izvršb v okviru zagotovljenih denarnih možnosti, ki so bili dogovorjeni v okviru komisije za spremljanje stanja podlubnikov ter ni pripravilo ocene učinkovitosti njihovega izvajanja (točka 2.4.3.a).

4. ZAHTEVA ZA PREDLOŽITEV ODZIVNEGA POROČILA

Za odpravo ugotovljenih nesmotrnosti mora Ministrstvo za okolje in prostor v roku 90 dni po prejemu revizijskega poročila predložiti računskemu sodišču odzivno poročilo.

Odzivno poročilo mora vsebovati:

- navedbo revizije, na katero se nanaša,
- kratek opis nesmotrnosti v poslovanju, ki so bile razkrite z revizijo, in
- izkaz popravljalnih ukrepov.

Popravljalni ukrepi Ministrstva za okolje in prostor se morajo nanašati na:

- pripravo načrta aktivnosti ustanavljanja zavarovanih območij, ki so predvidena v ReNPVO do leta 2008; načrt aktivnosti mora vključevati oceno sedanjega stanja ustanavljanja zavarovanih območij, določitev prioritet pri ustanavljanju, določitev potrebnih aktivnosti za ustanovitev, časovni načrt izvedbe posameznih aktivnosti, njihove nosilce ter okvirno oceno potrebnih sredstev za ustanovitev in zagon posameznega parka (točki 2.1.3.2.a in 2.1.3.2.b);
- opredelitev aktivnosti za pripravo strategije upravljanja z volkom in risom ter aktivnosti za pripravo akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom; MOP mora določiti osebe, odgovorne za pripravo strategije in akcijskega načrta, ter osebo za spremljanje njenega izvajanja, določiti njihove naloge ter določiti roke za izvedbo posameznih dejanj; ukrepi za upravljanje s populacijo rjavega medveda morajo temeljiti na oceni učinkovitosti in uspešnosti dosedanjega izvajanja ukrepov upravljanja z rjavim medvedom, ki so bili oblikovani v okviru izvajanja projekta LIFE (točke 2.3.2, 2.3.2.1, 2.3.3.1, 2.3.3.1.a, 2.3.3.1.b, 2.3.3.1.d in 2.3.3.2.a);
- določitev osebe za koordiniranje in spremljanje izvajanja strategije in akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom glede na to, da so nosilci posameznih aktivnosti iz strategije in akcijskega načrta različni, določitev obveznosti in načina poročanja o izvajanju ukrepov, določenih v strategiji in akcijskem načrtu, ter obveznost priprave ocene učinkovitosti izvajanja ukrepov in podlage za oblikovanje te ocene (točki 2.3.3.2. in 2.3.3.2.a).

Po drugem odstavku 29. člena ZRacS-1 je odzivno poročilo uradna listina, ki jo potrdi odgovorna oseba uporabnika javnih sredstev s svojim podpisom in pečatom.

Računsko sodišče bo ocenilo verodostojnost odzivnega poročila, to je resničnost navedb o popravljalnih ukrepih, in po potrebi opravilo revizijo odzivnega poročila na podlagi četrtega odstavka 29. člena ZRacS-1. Prav tako bo ocenilo zadovoljivost sprejetih popravljalnih ukrepov.

Če odzivno poročilo ne bo predloženo v roku, določenem v tem revizijskem poročilu, stori odgovorna oseba uporabnika javnih sredstev prekršek po tretjem odstavku 38. člena ZRacS-1.

Če uporabnik javnih sredstev, ki bi moral predložiti odzivno poročilo, niti v roku 15 dni po izteku roka za predložitev odzivnega poročila računskemu sodišču ne predloži odzivnega poročila, se šteje, da uporabnik javnih sredstev krši obveznost dobrega poslovanja⁸³. Opozarjamo, da se neresnične navedbe v odzivnem poročilu obravnavajo kot neresnične navedbe v uradni listini (drugi odstavek 29. člena ZRacS-1).

Če bo računsko sodišče v porevizijskem postopku ugotovilo, da Ministrstvo za okolje in prostor krši obveznost dobrega poslovanja, bo ravnalo v skladu s sedmim do štirinajstim odstavkom 29. člena ZRacS-1.

⁸³ 3. točka prvega odstavka 37. člena Poslovnika Računskega sodišča Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 91/01.

5. PRIPOROČILA

5.1 Priporočila Ministrstvu za okolje in prostor

Ministrstvu za okolje in prostor priporočamo, naj:

- pred morebitnim ponovnim pričetkom ustanavljanja predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa opravi analizo dosedanjega ustanavljanja obeh parkov in ugotovi razloge, zaradi katerih parki niso bili ustanovljeni;
- ob pripravi načrtov ustanavljanja parkov ponovno prouči ustreznost tako naravovarstvenih, kot tudi drugih ciljev ustanovitve obeh parkov in določi načine njihovega doseganja; večjo pozornost naj nameni oblikovanju razvojnih ciljev, ki so se pri preteklem ustanavljanju parkov izkazali kot ključni dejavniki za uspešno ustanovitev parkov;
- ob pripravi načrtov ustanavljanja parkov naj ponovno preveri ustreznost opredelitve območij, ki so vključena v oba parka, ter ustreznost opredelitve gospodarskih dejavnosti, ki se bodo v parkih izvajale, in pripravi predlog načrta finančnega poslovanja obeh parkov;
- prouči možnost sodelovanja z Narodnim parkom Risnjak pri izvajanju skupnih okoljskih projektov na področju treh parkov in možnost priprave skupnega upravljalvskega načrta teh zavarovanih območij;
- ob pripravi strategij upravljanja z volkom in risom ter ob pripravi novega akcijskega načrta upravljanja z rjavim medvedom izdela komunikacijsko strategijo sodelovanja z lokalnim prebivalstvom in pripravi ukrepe za uspešno dolgoročno sobivanje;
- ob pripravi strategij upravljanja z velikimi zvermi na institucionalni ravni okrepi sodelovanje s pristojnimi organi Republike Hrvaške ter določi skupna izhodišča pri upravljanju s populacijami velikih zveri; dogovori naj se o stalni izmenjavi podatkov monitoringa populacij medveda, volka in risa in prouči možnost priprave skupnih strategij upravljanja.

5.2 Priporočila Zavodu za gozdove Slovenije

Zavodu za gozdove Slovenije priporočamo, naj:

- izdela sistem kazalnikov za spremljanje učinkovitosti izvajanja ukrepov za obvladovanje podlubnikov, določi njihove ciljne vrednosti in stalno spremlja ter analizira odstopanja od teh vrednosti;
- okrepi sodelovanje z gozdarsko inšpekcijo pri zagotavljanju pravočasnosti izvrševanja odločb za sanitarno sečnjo tako, da po vseh območnih enotah poenoti sistem posredovanja podatkov o nepravočasno izvršenih odločbah.

Pravni pouk

Tega poročila na podlagi tretjega odstavka 1. člena ZRacS-1 ni dopustno izpodbijati pred sodišči ali drugimi državnimi organi.

Igor Šoltes,
generalni državni revizor

Priloge: 4

Poslano:

1. Ministrstvu za okolje in prostor, priporočeno s povratnico;
2. Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, priporočeno;
3. Zavodu za gozdove Slovenije, priporočeno;
4. dr. Pavlu Gantarju, priporočeno;
5. dr. Andreju Umku, priporočeno;
6. mag. Janezu Kopaču, priporočeno;
7. dr. Jožefu Jakobu Ostercu, priporočeno;
8. Cirilu Smrkolju, priporočeno;
9. mag. Franciju Butu, priporočeno;
10. mag. Primožu Ilešiču, priporočeno;
11. Državnemu zboru Republike Slovenije, priporočeno;
12. arhiv, tu.

6. PRILOGE

Priloga 1 – Opredelitev pojmov »biotska raznovrstnost« in »trajnostni razvoj« v razvojnih in strateških okoljskih dokumentih

Pojem	Opredelitev pojma
Biotska raznovrstnost	Biotska raznovrstnost ⁸⁴ pomeni raznolikost živih organizmov iz vseh virov, kopenskih, morskih in iz drugih vodnih ekosistemov in ekoloških kompleksov, katerih del so. Biotska raznovrstnost vključuje tako raznovrstnost znotraj samih vrst kakor tudi med vrstami in pestrost ekosistemov. Biotska raznovrstnost je pomembna za potek evolucije in vzdrževanje sistemov, ki ohranjajo razvoj v biosferi in omogočajo nadaljnji razvoj človeštva. Je dobrina, pomembna za uspešen družbeni razvoj in gospodarski napredek ⁸⁵ . Ohranjanje in trajnostna raba ⁸⁶ sestavin biotske raznovrstnosti pomeni izboljševanje zdravja ljudi in dvig kakovosti življenja, zaradi česar se povečuje blaginja sedanjih in prihodnjih rodov. MKBR poudarja predvsem pomembnost ohranjanja » <i>in situ</i> « ⁸⁷ , ki je možno le ob ohranjanju naravnega ravnovesja v ekosistemu in vrstnih združbah, značilnih za posamezne faze razvoja ekosistema in pomembnih za njegovo nemoteno delovanje.
Trajnostni razvoj	Koncept trajnostnega razvoja je v strateških dokumentih kot so SGRS, SRS, NPVO in ReNPVO opredeljen kot eden od razlogov za novo razvojno paradigmo, pri kateri so enakovredno obravnavane gospodarska, socialna in okoljska razsežnost kot osnovnega cilja sodobne družbe. Trajnostni razvoj je opredeljen kot razvoj, ki omogoča zadovoljevanje potreb današnjih generacij, ne da bi omejeval možnosti prihodnjih pri vsaj enako uspešnem zadovoljevanju njihovih potreb. Na okoljskem področju trajnostni razvoj pomeni organizacijo gospodarstva, infrastrukture, poselitve in načina življenja v okviru nosilne sposobnosti okolja in naravnih virov, zaradi česar je pomembna integracija okoljskih vsebin tudi v druge sektorske politike.

⁸⁴ MKBR.

⁸⁵ SOBR.

⁸⁶ Trajnostna raba pomeni uporabo sestavnih delov biotske raznovrstnosti na način in v količini, ki dolgoročno ne povzroča upadanja biotske raznovrstnosti, tako da se ohranja njena zmožnost za zadovoljevanje potreb sedanjih in prihodnjih populacij.

⁸⁷ Ohranjanje »*in situ*« pomeni ohranjanje ekosistemov in naravnih habitatov ter vzdrževanje in krepitev populacij, ki so sposobne nadaljevati vrste v svojem naravnem okolju, udomačenih in gojenih vrst pa v okolju, v katerem so razvile svoje posebne lastnosti.

Priloga 2 - Metodologija izvedbe revizije po segmentih

Segment	Uporabljene metode za pridobivanje revizijskih dokazov
Institucionalni okvir ohranjanja in zaščite biotske raznovrstnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Proučitev zakonodaje, sprejetih strateških dokumentov ter literature o biotski raznovrstnosti.
Aktivnosti za ustanovitev predvidenih regijskih parkov Snežnik in Kočevsko – Kolpa	<ul style="list-style-type: none"> • Proučitev pridobljenih podatkov. • Strukturirani in nestrukturirani intervjuji s ključnimi osebami pri revidirancih, predstavnikih nevladnih okoljskih organizacij in predstavniki ustanovljenih naravnih parkov na občinskem nivoju na območju, vključenem v revizijo. • Izvedba ankete med občinami na območju regijskih parkov. • Študija primera uspešnega ustanavljanja parkov (ustanovitev in delovanje Notranjskega regijskega parka).
Izvajanje ukrepov za ohranjanje velikih zveri	<ul style="list-style-type: none"> • Proučitev pridobljenih podatkov. • Strukturirani in nestrukturirani intervjuji s ključnimi osebami pri revidirancih ter drugimi strokovnjaki. • Izvedba ankete med občinami na osrednjem območju pojavljanja velikih zveri.
Izvajanje ukrepov za obvladovanje podlubnikov	<ul style="list-style-type: none"> • Proučitev pridobljenih podatkov. • Strukturirani in nestrukturirani intervjuji s ključnimi osebami pri revidirancih. • Izvajanje terenskih ogledov. • Izvedba ankete med območnimi enotami ZGS.

Priloga 3 – Primerjava vrednosti biodiverzitetnega indeksa v evropskih državah

Zap. št.	Država	NBI	Zap. št.	Država	NBI
1	Slovaška	0,589	22	Rusija	0,447
2	Turčija	0,572	23	Belgija	0,445
3	Armenija	0,559	24	Madžarska	0,441
4	Slovenija	0,558	25	Estonija	0,436
5	Grčija	0,554	26	Romunija	0,424
6	Gruzija	0,553	27	Francija	0,423
7	Makedonija	0,550	28	Litva	0,420
8	Hrvaška	0,538	29	Latvija	0,420
9	Azerbajdžan	0,534	30	Ukrajina	0,415
10	Bosna in Hercegovina	0,532	31	Nizozemska	0,412
11	Albanija	0,531	32	Danska	0,403
12	Italija	0,512	33	Belorusija	0,368
13	Portugalska	0,511	34	Poljska	0,367
14	Jugoslavija	0,510	35	Nemčija	0,365
15	Češka	0,498	36	Velika Britanija	0,320
16	Švica	0,497	37	Švedska	0,304
17	Bolgarija	0,493	38	Norveška	0,297
18	Španija	0,486	39	Finska	0,290
19	Avstrija	0,469	40	Irska	0,279
20	Moldavija	0,454	41	Islandija	0,113
21	Ciper	0,451			

Vir: UNEP-WCMC, 2001.

Priloga 4 - Seznam v poročilu uporabljenih kratic

ANOBR	Akcijski načrt ohranjanja biotske raznovrstnosti.
ANURM	Akcijski načrt upravljanja z rjavim medvedom.
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje.
GGO	Gozdno gospodarsko območje.
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources (Svetovna zveza za naravo in zaščito naravnih območij).
MKBR	Konvencija o ohranjanju biološke raznovrstnosti. Sprejeta je bila v Riu de Janeiru, junija 1992, Slovenija pa jo je ratificirala leta 1996, Uradni list RS, št. 30/96.
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor.
NBI	Biodiverzitetni indeks.
NPRG	Program razvoja gozdov v Sloveniji, Uradni list RS, št. 14/96.
NPVN	Nacionalni program varstva narave.
NPVO	Nacionalni program varstva okolja, Uradni list RS, št. 83/99.
ReNPVO	Resolucija Nacionalnega programa varstva okolja 2005-2012, Uradni list RS, št. 2/06.
SGRS	Strategija gospodarskega razvoja Slovenije od leta 2001 do leta 2006. Sprejela jo je vlada, julija 2001.
SKOP	Slovenski kmetijsko okoljski program, Uradni list RS, št. 34/02 in 116/04.
SKZG	Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije.
SOBR	Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti. Sprejela jo je vlada, 17. 12. 2001.
SRS	Strategija razvoja Slovenije. Sprejela jo je vlada, junija 2005.
SURM	Strategija upravljanja z rjavim medvedom. Sprejela jo je vlada s sklepom, št. 322-07/2001-2.
SUVR	Strategija upravljanja z volkom in risom, ki bi jo moralo sprejeti MOP v skladu z ReNPVO.
SVN	Strategija varstva narave. Sprejeta je bila ob sprejemu ReNPVO, Uradni list RS, št. 2/06.
VRI	Vrhovna revizijska institucija.
ZG	Zakon o gozdovih; Uradni list RS, št. 30/93 in 67/02.
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije.
ZON	Zakon o ohranjanju narave, Uradni list RS, št. 96/04.
ZRacS-1	Zakon o računskem sodišču, Uradni list RS, št. 11/01.

RAČUNSKO SODIŠČE REPUBLIKE SLOVENIJE · THE COURT OF AUDIT OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA
Slovenska cesta 50, 1000 Ljubljana, Slovenija · tel.: +386 (0) 1 478 5800 · fax: + 386 (0) 1 478 5891
sloaud@rs-rs.si · www.rs-rs.si

Enota Maribor / Maribor Office

Ulica heroja Bračiča 6, 2000 Maribor, Slovenija · tel.: +386 (0) 2 250 5880 · fax: +386 (0) 2 250 5896